

Ivan Regent! O sklepih pariške konference zunanjih ministrov

Pariški sklepi glede Trsta, Tržica in Gorice, so težak udarec za vse narode Jugoslavije, najtežji pa za prebivalstvo Julijske krajine. Teško si je misliti, da so napravili te sklepe državniki. Se težje si je misliti, da so jih napravili zavezniški, s katerimi se je naše ljudstvo ves čas vojne junsko borilo in tako bogato pripomoglo skupni zmagi nad zakletim sozračnikom osega človeštva. Prebivalstvo Julijske krajine ne more teh sklepov razumeti in jih zaradi tega tudi ne more sprejeti. Zanj so jih sklepi krični in poleg tega tudi nerazumni. Že zato pa tudi nesprijemljivi.

Nerazumljivi so razlogi, zaradi katerih so prišli v Parizu do zadevnih sklepov. »Navadni človek«, o katerem naši zavezniški tako radi in tako pogosto govorijo, češ da je treba upoštevati predosem njegovo miselnost in njegove interese, ta »navadni človek« ne more razumeti in ne bo težko kdaj razumel, zakaj se neki prav to pot ni hotelo upoštevati njegove miselnosti, njegovih interesov in njegovih želja. Ne more razumeti, kakšni utegove biti ti isti »visji« razlogi, zaradi katerih je bilo treba vzeti zaledju, ljudstvo, njegova naračona gospodarska središča, središčem pa njihovo naračono zaledje. Razume pa, da bo težko zaledju brez središč in težko središčem brez zaledja. Ta središča so rezultat ogromnega, stoletnega prizadevanja, dela, mnogih pokolenj našega ljudstva. Ker so rezultat, sad njegovega dela, so po vseh naračonih in družbenih zakonih njegova last. So last ljudstva, ki jih je zgradilo, ne pa last izkoriščevalcev, veržnikov, ki so v njih pili kri našega naroda, našega ljudstva. Kaj se bo res ponovila nad osem primorskim ljudstvom kričevna usoda hlapca ferneja? Kaj je res treba posebej dokazovati, da je jablan tistega, ki jo je osadil in negoval in ne tistega, ki se je priklafil kdo ve odkod, da pobere sadove? Le kako so si mogli v Parizu 1946 misliti, da bo naše ljudstvo odobrilo rop njegove lastnine.

Nerazumljivo je, zakaj je Pariška konferenca ločila Tržico od Trsta. Izgleda, da kriterij, ki je narekoval v Parizu ločitev središč od zaledja, je narekoval tudi ločitev središč od središč, ki se med seboj izpopolnjujejo. Trst in Tržica sta med seboj izpopolnjujoči se industrijski središči. Ustvaril ju je sam potek industrijskega razvoja na podlagi enotnega ozemlja. Ladjedelniška industrija obeh središč se je spajala in tvorila danes eno samo velepodjetje »Conterio Unific«. Posebni plaki ozirajo tržiske delavce na delo v Trst in tržiske na delo v Tržico. Ljudje se ne morejo iznebiti menja, da razlogi, ki so narekovali ločitev Tržice od Trsta, nasprotujejo nadaljnjemu razvoju industrije v obeh središčih. Bojijo se, da se bodo uresničile besede polkovnika Baromana, ki je nekoč rekel, da se bodo morali Tržičani zadovoljiti s produkcijo drobnarij. To bojazen potrjuje tudi dejstvo, da ni s naredili zavezniški do danes še nič, da bi obnovili tržiske in tržiske ladjedelnice. Kajti je naračono, da so ladjedelnice odveč za produkcijo drobnarij.

Kazno pa je tudi, da so ločili Tržico od Trsta iz političnih razlogov. Tržiska držačica, ta internacionalizirani »Liliput« naj bi služil reakciji. Zato so združili s Trstom čim več istrskih reakcionarnih gnezd in ločili od njega proletarski, napredni Tržič. Združili so s Trstom istrska mesteca, ki niso nikdar imela s Trstom trdnih in neposrednih gospodarskih vezi — če izpomemo Milje — in odrhali Trstu z njim gospodarsko neposredno zvezani Tržič. Odrhali so istrska mesteca njihovega skromnemu zaledju, katerega neposredni del so, in jih navezali na Trst, kjer nimajo kaj delati, vzeli pa Tržič, ki brez Trsta ne more živeti. Mendale zaledja, da bi pojačali v Trstu pozicije reakcije.

Polpomoma nesmiseln in zato tudi popolnoma nerazumljivo je tudi sklep Pariške konference, ki loči Gorico od Soške in Vipavske doline. Gospodarski centri pač niso rezultat kaprice tega ali onega veleuma, marveč so, kakor smo že povedali, rezultat stoletnega gospodarskega razvoja prizadele. Seveda je tu prispeval tudi človeški razum, ampak le v kolikor je izražal potrebo gospodarskega razvoja, v kolikor je razumel možno perspektivo gospodarskega razvoja. Vzeli prebivalstvo Soške in Vipavske doline Gorico, ta njihov

naračoni gospodarski center, pomeni oropati jih za rezultat njihovega stoletnega prizadevanja na gospodarskem polju, za rezultat vsega njihovega socialnega razvoja. Naračono, da se bo prebivalstvo naše krajie borilo proti takemu zločinu. Naračono, da ne bo takih sklepov nikdar odobrilo, nikdar podpisalo.

Vzroki, ki so narekovali te protiljudske sklepe, so imperialistični. Danes vemo, da zato, da je bilo mogoče priti do takih sklepov, so izventržski imperialistični krogi podpirali italijansko šovinistično in neofašistično agitacijo proti Slovincem in proti demokratičnemu gibanju. Danes je na dlani, zakaj se je dovolilo dogodke proga maja, 30. junija in 1. julija. Treba je bilo pojačati odpor proti dosledno demokratičnemu gibanju, ki je zahtevalo jugoslovansko rešitev problema. Treba je bilo ustvariti problem. Saj si »navadni ljudje« ne morejo drugače tolažiti dejstva, da hoče »demokratična« oblast aretirati člane stoletnega odpora, ki je organiziral in vodil stavko proti fašizmu.

Priznati je treba, da so zunanji imperialistični elementi, ki jim niso pri srcu niti interesi slovenskega niti interesi taljanskega prebivalstva, našli v zvezi z italijanskimi imperialisti dokaj neumnih in podkupljivih oseb, ki niso verjele, da imperialisti ne odrekajo Trsta Jugoslaviji zato, da bi ga dali Italiji, marveč zato, da ga vzamejo Italiji in da napravijo iz njega gnezdo mednarodnih fašističnih pustolovcev. Zato, da bi napravili iz njega taborišče mednarodnega neofašističnega gibanja proti napredni demokraciji. Vso pozornost italijanskega ljudstva so koncentrirali na Trst, da ne bi ljudstvo zapuzilo, kako imperialisti Italijo slačijo, kako ji jemljejo neodvisnost. Celo resnično demokratični del tega ljudstva se je pustil zapeljati. Sedaj pa plačuje svojo slepoto. Sile, ki so nanašene grebi žerjavo s tujnimi rokami, so tudi to pot uspele s svojo nakano. Bala se se, da ne bi postal Trst most sprave med Italijo in Jugoslavijo, kar bi nedvomno postal, če bi se bila oršila direktna pogajanja med proo in drugo, pa so zato ustvarile ta nonsens, ki se imenuje »samostojna« mednarodna tržiska »država« s tujim guvernerjem. To je obenem tudi uspeh politike italijanskih politikov, med katerimi ni nobenega, ki bi bil imel možatost povedati italijanskemu ljudstvu, da četudi se posamezni italijanski držačljani smejo smatrati za nedolžne, nosi italijansko ljudstvo v cellem pendarle odgovornost za zločine svoje fašistične režima, za krivice, storjene drugim narodom.

Boj za jugoslovansko rešitev oprasanja Trsta in Gorice je bil boj za pravično etniško in za demokratično rešitev. To ni bila protitalijanska rešitev, marveč najnaprednejša, najpravičnejša rešitev. Obenem in zato tudi željam in interesom ogromne večine julijskega prebivalstva ustrežajoča rešitev. Taka rešitev bi bila tudi izraz priznanja narodom Jugoslavije za njihovo ogromno požrtvovalno pomoč v boju za skupno zmago demokratičnih sil.

Kljub vsemu bi bilo napačno domneovati, da je bil celoten boj prebivalstva Julijske krajine za pravično rešitev njegovega prasanja odveč in brez haska. Nikakor ne. Brez tega boja, brez naših prizadevanj, brez naših demonstracij in manifestacij bi bila rešitev nedvomno še hušja. Dosegli smo, kar je bilo mogoče v danih »zamerah« doći. To pomeni, da bo treba boja nadaljevati do popolne pravične rešitve. Morda se bomo posluževali v tem boju drugačnih bojevnih oblik in prijemov. Ni pa in ne more biti nobenega domna, da bomo v tem boju dokončno zmagali. Saj ne more biti, da bi se kolo zgodovine začelo vrteti nazaj. Saj ne more biti, da ne bi zmagali, ki se naslanjajo na napredne sile, ki ne gledajo nazaj, marveč naprej. Pariški sklepi so krični, nesmiselni in tudi udarec proti našemu ljudstvu. Toda ne pomenijo poraz tega ljudstva. So le izraz poslednjih upov imperialističnih skupin, ki so objokane na smrt. Zadeito ljudstvo se bo borilo naprej in bo prej ali slej tudi dokončno zmagalo. Ti sklepi so nam le dokaz, da je naš boj pravičen in da imamo zato pravico in dolžnost boriti se do dokončne zmage. Tega se bomo držali.

Fašisti so poizkusili z vsemi sredstvi preprečiti odhod mladine iz cone A na „Mladinsko progo“

Odziv mladine iz cone A Julijske Krajine in Trsta za delo na »Mladinski progi« je bil velik; vendar so mnogi mladinci zaradi stavke, ki je nastala, ostali doma, da bi pomagali stavkajočim, a na progo je prišlo le 266 mladincev in mladink.

Formiranje brigade je bilo izvršeno v Postojni. Fašistične tolpe in zasedbene oblasti so poizkušale z vsemi silami preprečiti odhod slovensko-italijanske anti-fašistične mladine. Fašisti so napadli 20 mladincev iz Milij, ki so prišli z ladjo v Trst, ter jih poizkušali zavrniti. Mladin-

ski organizaciji pa je vendar uspelo, da jih je premestila v cono B. Antifašistične organizacije so zbirale za brigado hrano in obleko, fašisti pa so napadli skladišča ter jih izropali in požgali. Italijani, delavci ladjedelnice v Tržicu, so brigadi darovali lepo izdelano plaketo, ljudstvo iz raznih krajev Julijske Krajine pa veliko število zastav.

Brigada, ki nosi ime Pina-Tomažiča, dela na progi na 19. odseku v Kiseljaku. V brigadi je 50 mladincev anti-fašistov in anti-fašistk, ki so formirali svojo četo. Sestanki v brigadi se vršijo v slovenskem in italijanskem jeziku, a pozdrav sloven-

ski in italijanski zastavi se vrši v obeh jezikih. Italijanski mladinci so doma iz Gorice, Trsta, Tržice in Furlanije. Vsi so garibaldinci. Nekateri so si zaslužili to ime, ko so se borili v partizanskih oddelkih, drugi pa v borbi proti fašistom po umiku Jugoslovanske armade.

V brigadi je veliko število slovenskih in italijanskih mladincev, katere so fašisti pretepli ali prebodli z nožem. Nekateri izmed njih so bili po petkrat aretirani od strani civilne policije in zasedbenih oblasti. Z brigado sta prišla tudi dva Slovence, ki sta stara nad 55 let. SPOPAD ameriške patrole z jugosl.

FAŠISTIČNO DIVJANJE JE NALETELO NA OGORČENJE VSEGA SVETA

Na glavni skupščini študentov, članov zveze republikanske mladine Francije, so ob priliki razpravljanja o fašističnih provokacijah v Trstu dijaki sprejeli soglasno resolucijo, ki pravi med drugim, da študentje protestirajo proti žalostni

tuji intervenciji v Trstu, naperjeni proti demokratičnemu delovanju in ob tej priliki pošiljajo bratske pozdrave narodom Jugoslavije, zlasti njihovi hrabri mladini. Izražajo željo, da se doseže pravična rešitev v korist onih, ki so bili na čelu

borbe proti hitlerjevemu fašizmu. Češkoslovaška mladinska dramska skupina je ob priliki svojega gostovanja v Ljubljani po predstavi manifestirala za jugoslovanske pravice do Julijske Krajine.

PRAVI OBRAZ NEPRISTRANOSTI »GLASA ZAVEZNIKOV« KAKO ZAVEZNIŠKI TISK V TRSTU POMAGA FAŠISTOM

Že večkrat smo naglasili, da je zavezniška vojaška uprava pokazala očitno pristranost v korist fašističnih razgrajev v Trstu in v coni A. Ta pristranost se je najbolje ponovno pokazala v zadnji stavki, ko je policija zavezniške vojaške uprave čitila in podpirala fašistične napadalec, streljala v neoboroženo ljudstvo, pretepala stavkajoče itd. Takih primerov pristranosti zavezniške vojaške uprave je nešteto in jih zdaj ne bomo obravnavali.

Hočemo pa prikazati, kako se ta pristranost zavezniške vojaške uprave kaže v njenih dveh dnevnikih: v »Glasu zaveznikov« in v »Giornale Alleato«. V vsem svojem pisanju sta obe ti glasili ZVU s svojimi simpatijami očitno na strani fašističnih elementov in stavkokazov. Navedli bomo samo nekaj primerov in čankov, v katerih zavezniški tisk v Trstu poroča o splošni stavki:

O izpadih fašističnih skupin v Trstu dne 30. junija in 1. julija je »Glas zaveznikov« dne 1. julija poročal takole: Vzemi-mirne skupine, ki so krožile po ulicah, so napadle in poškodovale določeno število komunističnih in slovenskih središč.

O fašističnem napadu na slovensko katoliško tiskarno v Gorici, kjer se tiska »Soski tednik«, je »Glas zaveznikov« dne 8. julija pisal sledeče: »Okrog 1.30 ure so neznanci vrgli ročno bombo proti pročelju Slovenske tiskarne.«

Očitno »Glas zaveznikov« ne najde obsojbe za fašistična barbarstva, ki so do pičice enaka dogodkom pred 25 in 26 leti. Ta »nepristranski« in strogo resnič-ljubni list ocenjuje fašiste kot »vznemir-jene skupine«, njihove zločine pa pripisuje »neznancem«.

Po drugi strani je »Glas zaveznikov« na vse načine opravičeval in branil stavkokaze in skuša čim bolj oblatiti borbo stavkajočega ljudstva.

Dne 9. julija piše »Glas zaveznikov« v članku pod močnim naslovom »Delavci se vračajo na delo« sledeče: »Policija je stalno pripravljena, da prepreči, da bi nezakonito organizirane skupine izžv-gale miroljubne delavce, ki se želijo vr-niti na delo.«

O borbi proti stavkokazom piše isti list dne 6. julija takole: »Nekateri zlo-namerneži so skušali tudi večerjati motili avtobusni promet.«

Ni slučaj, da so zavezniškom glasilom stavkajoči delavci »zlonamerneži«, dočim so importirani fašistični stavkokazi — vse v smislu načela stroge »objektivnosti« — »miroljubni delavci«. V tem primeru se slepec ne more dvomiti o pristranosti.

»Glas zaveznikov« seveda ni ničesar poročal o brutalnih napadih civilne policije na kmete, ki so prisikočili stavkajo-čim delavcem s hrano na pomoč. Poročal je sicer o zaplembah živeža, toda to v takem smislu: »Patrulje nadzorujejo Mor-ganovo črto ter ceste, da bi tako pre-prečili dovoz živil, ki jih vtihoatlajajo za nezakonito razdeljevanje kljub odredbam o racioniranju. Prevoz hrane s področja B je proti odredbam o racioniranju hrane, kajti Jugoslavija in od Jugoslavije nadzorovano področje B, sta področji, ki uživata preskrbo ustanove UNRRA-e in zaradi tega nimata dovoljenja, da bi iz-važali hrano.«

Seveda »Glas zaveznikov« ne spregovori niti besede o junakih in požrtvo-valnih naporih kmečkega prebivalstva Julijske Krajine — tako cone A kakor cone B — ki si je to hrano pritr-galo od ust, da je z njo pomagalo stavkajočim. Jasno je, da v tem primeru ne gre za nikakršen izvoz hrane (poudariti je treba, da so ti kraji v pridelku žita strogo pasivni), marveč je to samo ponoven dokaz nezlojmljive enotnosti ljudstva Julijske Krajine. S takim brbljanjem skuša glasilo ZVU opravičiti brutalno postopanje civil-ne policije in ne brez razloga prezira dejstvo, da so bili v času stavke stavkajoči neprimerno bolje oskrbovani z živilji, kakor pa jih »preskrbuje« Zavezniška vojaška uprava s svojimi neštevil-nimi »odredbami o racioniranju«.

V času, ko se je ponovno tako sijajno manifestirala trdna zveza delavcev in kmetov v Julijski Krajini, pa piše »Glas zaveznikov«, da stavkajoči ovirajo kmete pri njihovem delu.

Tako poroča imenovani list dne 12. julija naslednje: »Vzdolž ceste, ki pelje iz Pravačine v Gorico, so ustavljali kmete, ki so vozili sadje in zelenjavo, in jih ovirali pri izvrševanju poslov.«

Toda vsakdo ve, da so ravno kraji iz najbližje okolice Gorice, kakor so to Pravačina, Vogersko, Dornberg, Sempas itd., ogromno žrtvovali v narodno osvobodilni borbi in da se je prebivalstvo teh krajev požrtvovalno priključilo stavkajočim ter jih izdatno podpiralo z živčev in denar-

jem. Zlaganost in tendencioznost takega poročanja ne potrebuje komentarjev.

V vsem svojem pisanju se »Glas zaveznikov« in »Giornale Alleato« opirata na poročila tiste civilne policije, za katero zahteva ljudstvo njen razpust. Večino poročil o stavki začneta lista: »Policija je sporočila, policija poroča...« itd.

Pa ne samo to. Oba lista kakor tudi dopisnik Reuterja skušajo prikazati borbo ljudstva proti fašizmu kot navadne spopade med sovinitničnimi nacionalisti, čeprav je znano dejstvo, da v Trstu ne gre za nikakršne spopade med Slovani in Italijani, marveč da je borba anti-fašističnega tržiskega ljudstva — italijan-skega in slovenskega, zgolj borba proti

SPOPAD AMERIŠKE PATROLE Z JUGOSLOVANSKIMI OBMEJNIMI STRAŽARJI NA DEMARKACIJSKI ČRTI

Štab korpusa narodne obrambe Jugoslavije je objavil naslednje sporočilo:

Dne 12. julija okoli 20.15 je prešel pri vasi Krn, 8 km jugovzhodno od Kobarida, demarkacijsko črto prednji oddelek ne-ke čete ameriških vojakov, ki so se po-mikali v smeri Vrsno-Krn. Na poziv našega obmejnega oddelka, da se usta-vijo, so odgovorili ameriški vojaki s streljanjem. Po streljanju, ki je trajalo okoli 10 minut, so se ameriški vojaki umaknili zapadno od demarkacijske črte pod zaščito mitraljeza, ki je deloval iz rajona Vrsno še pol ure. Padla sta dva naša obmejna stražarja. Enega od pad-lih so odnesli v cono A, drugi dan, 13. julija, okoli 13. ure pa so ga izročili naši obmejni straži v Tolminu.

O tem obmejnem incidentu je 12. ju-lija poročala agencija Associated Press, ki je navedla uradno poročilo štaba 88. ameriške divizije. O tem govorita v svo-jih oddajah tudi londonski radio in agen-cija France Presse. V tem poročilu se trdi, da je demarkacijsko črto presto-

pila jugoslovanska patrila in prišla 300 jardov globoko v cono A, da je ona prva začela streljati, da je ameriška patrila, ki je ubila enega jugoslovanskega voja-ka »nadaljevala napredovanje« in nale-tela na drugo jugoslovansko patrilo, ki je imela — kot se zdi — namen posta-viti zasedo ameriški patroli in se je vrnila brez izgube na izhodni položaj. Associated Press dodaja, da je po na-knadnem poročilu, ki ga je potrdil štab 88. ameriške divizije, ubit tudi nek ju-goslovanski vojak.

V poročilu štaba KNOJ-a z dne 14. julija v začetku preiskave je neizpodbit-no ugotovljeno:

1. Demarkacijsko črto je prestopila ameriška patrila.
2. Spopad se je zgodil pri vasi Krn v coni B.
3. Ameriška patrila je prva začela streljati.
4. Padla sta dva jugoslovanska ob-mejna stražarja.

NE NAJDEMO BESED, KI BI DOVOLJ IZRAZILE NAŠ GNEV NAD VSEM FAŠISTIČNIM POČETJEM V CONI A PRIMORSKI UMETNIKI SE ZAHVALJUJEJO FRANCOSKIM INTELEKTUALCEM

Člani Slovenskega narodnega gledališča za Slovensko Primorje in Trst so poslali preko vodje delegacije Julijske Krajine v Parizu tov. Franceta Bevka za-hvalno pismo francoskim intelektualcem, ki so podpisali manifest, v katerem so zahtevali, da se Trst priključi k Jugos-laviji. Zahvalno pismo se glasi:

Člani Slovenskega narodnega gledališča za Trst in Slovensko Primorje — igralci in režiserji — izrekamo spoštova-nje francoskim intelektualcem vso svojo iskreno zahvalo za moralno pomoč v naši borbi v smislu vašega manifesta za priključitev Trsta k Jugoslaviji.

Ves čas italijanske okupacije je pre-stajal naš človek, posebno v Trstu, ne-človeške muke, ko so ga fašisti streljali in mu zažigali streho nad glavo samo zato, ker je Slovenec.

Nam, slovenskim igralcem, so l. 1920. največje slovensko gledališče v Trstu, ki si ga je narod sam postavil, odrt-gujoč si od ust, uničili z ognjem.

Od leta 1927. dalje se slovenska be-seda ni smela več čuti niti na cesti, a kaj žele, da bi smeli gojiti svojo umet-nost v lastnem jeziku. Vsi slovenski gle-dališki ljudje iz Trsta in vse Primorske smo bili brutalno prisiljeni razkropiti se širom Evrpe.

A zdaj, po srečno zaključeni vojni proti fašizmu in nacifašizmu, ki ste ga na svoji koži v obilni meri okusili tudi vi spoštovani francoski intelektualci, smo se slovenski igralci spet povrnil v svoj rodni Trst, da tu nadaljujemo svojo kulturno poslanstvo med svojim narodom.

Toda namesto, da bi nam Zavezniška vojaška uprava, ki upravlja to ozemlje,

nudila svojo pomoč, ko smo zaprosili, naj nam odstopi eno izmed številnih gledaliških dvoran, ki jih še danes upra-vljajo bivše fašistične ustanove, v zameno za naše, po istih fašistih požgano slo-vensko gledališče, smo naleteli pri Za-vezniški vojaški upravi le na nerazume-vanje in odklanjanje.

Nasprotno. Prav te dni neofašistične bande spet vandalsko uničujejo naše kulturne domove, krožke, knjižnice, in to pred očmi policije Za-vezniške vojaške uprave, ki celo štiti to sramoto dvajsetega stoletja.

Ne najdemo besed, spoštovani fran-coski intelektualci, ki bi dovolj izrazile naš gnev nad vsem tem.

Prav tako nas globoko zadeva tudi sedanja mednarodna diplomacija, ki se igra »politično interesnih sfer« ter nas hoče po tolikem trpljenju spet postaviti pod tuje gospodstvo, kljub temu, da se je naš narod tako odločno postavil v borbi ob strani zaveznikov za osvoboditev Trsta in vsega Primorja.

Naša Primorska je požgana in gospo-darsko ter kulturno uničena. Nad 42.000 mrtvih izpričuje našo voljo — Slovencev in Italijanov — po združitvi z Jugoslavijo. A zdaj naj bi bila tako zvana interna-cionalizacija naše zasluženosti plačilo?

Spoštovani francoski intelektualci, hvala Vam.» (Slede podpisi.)

V spremnem pismu tovarišu Francetu Bevku, v katerem ga naprošajo, da bi izročil zahvalno pismo francoskim in-telektualcem, mu želijo popoln uspeh za našo pravično stvar ter pozdravljajo vse zastopnike Julijske Krajine v Parizu.

GLADOVNA STAVKA ZAPRTIH PROTIFAŠISTOV V JEZUITSKIH ZAPORIH SE NADALJUJE

Znani antifašisti iz Tržice, ki jih je policija aretirala pod obožbo, da so or-ganizirali splošne protestne stavke in jih zaprla v tržiske zapore pri jezuitih, so poslali četrti dan gladovne stavke pi-smo listu »Il Lavoratore«, v katerem poudarjajo, da se dosedaj še nihče od odgovornih oblasti ni zanimal za njihovo vprašanje. V pismu poudarjajo, da za-vezniška policija nima nobenih konkret-

nih obtežilnih dokazov, ampak da so prepričani, da jih držijo v zaporu kot talce, samo da so jih izločili iz borbe, ki jo danes vodi vse demokratično ljud-stvo cone A. Ob koncu pisma zagotav-ljajo, da je njihovo zdravstveno stanje še dobro in da bodo nadaljevali s stav-ko, dokler jih ne bodo spustili na svo-bodo.

TRŽAŠKI DELAVCI IMAJO V DEŽELAH ZAPADNIH DEMOKRACIJ MNOGO ZVESTIH PRIJATELJEV

PISMO DR. POGASSIJA MESTNEMU OSVOBODILNEMU SVETU
ZA TRST

Osvobodilni svet za Trst je prejel od svojega predsednika tov. dr. Pogassija iz Pariza naslednje pismo:

»Posebno so nas razveselili pozdravi tega Sveta, zakonitega predstavnika anti-fašističnih in demokratičnih ljudskih množic Trsta, kakor tudi tistih ljudskih predstavnikov Trsta in Julijske Krajine, ki so hoteli še enkrat potrditi njihovo nerazrušljivo vero v želje in poslanstvo ljudstva Julijske Krajine.

Ta poslanstva in njihovi osnovni raz-logi so bili osvetljeni francoskemu in belgijskemu javnemu mnenju, bodisi z uspešnimi tiskovnimi konferencami v Pa-rižu in Bruxellesu, bodisi z razgovori z najvidnejšimi predstavniki političnega, sindikalnega in kulturnega življenja obeh zavezniških držav. Ljudje najbistrejšega duha, vseh političnih smeri niso samo v najboljšem smislu razumeli naših pro-gramatičnih zahtev, temveč so jih narav-nost podpirali, ker je bilo skoro vsem jasno, da je Trst, kot trgovski emporij in industrijski center prvega razreda tesno povezan s svojim zaledjem, ki ga tvori z velikim delom nova Jugoslavija in dežele ki so z njo povezane s pri-jateljskimi in trgovskimi pogodbami.

Predstavniki francoske in belgijske generalne konfederacije dela brez razli-ke strank ter belgijskih katoliških sindi-katov v celoti podpirajo stvar tržaskih delavskih množic, ki so lahko ponosne, da so vzbudile v teh zemljah s svojo ju-niško borbo tako obilne simpatije in solidarnost. Del francoskega tiska (Ordre, Humanité, Front national, Voix de Paris, Ce Soir, Fraternelle, itd.) in zlasti belgijskega tiska je prevzel najkrepkejšo ob-rambo s peresom njihovih najboljših po-litičnih diplomatskih urednikov evrop-skega glasu, boreč se za nujnost hitre rešitve, kakor smo jo mi predlagali v interesu miru in resnične demokracije.

Ljudske množice, tržaski delavci, ki jih ta Svet zaostpa v borbi za svobodo, naj vedo, da imajo v teh deželah zapad-nih demokracij mnogo zvestih prijateljev, ki jih bodo podpirali v teh zadnjih bor-bah, ki so najbolj ogorčene, ker so naj-bližje zmagi.

Vsem onim, ki so v zastopstvu ljud-skih antifašističnih in demokratičnih institucij ter posameznikov, ki so nam poslali znak bratske solidarnosti, se naj-prisrčneje zahvalujemo ter jih zagotav-ljamo, da bomo neumorno nadaljevali naše delo.»

TRKO DELAMI ZA TIR, ZA TIRIŠČA

Zabiče. V vasi Zabiče je mladina napravila 176 ur prostovoljnega dela; mladincev v tej vasi je okrog 22, pomagali so na polju pri obdelavi tistim družinam, katerih sinovi so odšli v Brčko—Banoviči gradit progo. V tem času so okopali 1 ha zemeljske površine krompirja, pomagali pri oranju ter obnovili nekaj poljske poti, 15 mladincev je tudi napravilo 45 prostovoljnih ur dela tistim, kateri nimajo delovnih moči in sredstev. Nabrali so 363 lir za odkritje spominske plošče v Kilovčah, katera je namenjena padlim talcem.

Gornji Zemon. V tej vasi je 25 mladincev napravilo 25 ur dela na polju, poleg drugega so okopali 5 arov krompirja, 26 mladincev je delalo 35 ur pri obnavljanju gospodarskih poslopj. Pretekli teden je delalo 40 mladincev pri čiščenju vasi, vodovodnih cevi, odpadkov itd. Najbolj sta se odlikovala dva mladinceva, katera sta okopala neki stari mamici 20 ha zemlje. Trije mladinci so 24 ur prostovoljno okopavali koruzo, 2 mladinceva pa 30 ur kosila travo.

Po končanem udarniškem delu so imeli sestanek in po sestanku kratek zabavni večer, pri katerem so nabrali 500 lir prostovoljnih prispevkov. Omenjeno vsoto so razdelili: 300 lir so dali za fond obnove, 200 pa so pustili v mladinskem fondu, katere bodo uporabili za nabavo raznih brošur. Postavili so sten-čas ter spisalili 8 člankov. Imeli so eno prireditev skupno z Dol. Zemonom. Ob priliki mladinskega tedna so priredili 3 kresove.

Ostrožno brdo. Vas Ostrožno brdo je kljub težkim razmeram, v katerih se nahaja, vedno vztrajna pri delu in se pomaga pri vsakem delu. Mladina je napravila 287 udarniških ur in to v enem dnevu. Po končanem delu se je razvil sprevod, kateri se je razvil v tri smeri, in vsak odcep je zasedel mogočni kres. Pri nabiralni akciji so nabrali 250 lir, katere so porabili za vence padlih borcev.

Sapjane. Najbolj požrtvovalna mladina našega okraja je v Sapjanah. Se prav dobro razvija, naj si bo na prosvetnem polju, ali pa v organizaciji sami. Zaveda se, da je prišel čas, ko mora tudi ona nekaj pokazati pri obnovi naših porušanih domov.

Skupno so mladinci in mladinke napravili 50 ur prostovoljnega dela pri obnavljanju poslopja, katero bo služilo za čitalnico in v katerem se bodo lahko naši mladinci gradili v vseh panogah. Pripravili so 15.300 kg peska, 12.150 kom. opeke za vas Kiploče, ter tri tovrstne avtomobile opeke za obnovitveno zadrugo v Bitnju. Pokrenili so nabiralno akcijo, od katere so dobili 300 lir, organizirali so kvartne konference in sestanke, ki so prav dobro izpadli. Po zadnjem sestanku so napravili demonstrativno povorko proti škofu Margotiju. Očistili so vse grobove padlih borcev v NOV.

Mladina vasi je res požrtvovalna in delovna ter hoče v vsakem delu pomagati ostalim vsem. Na vsakem sestanku, ki ga organizira, si daja nove naloge za delo, katerega tudi izvršuje.

Rupa. Mladina iz vasi Rupe je med tistimi mladinci, katero lahko pohvalimo za njeno vztrajno delo, katero dela v zavesti, da pomaga narodu samemu, ko obnavlja porušene domove, ceste itd.

20 mladincev je napravilo v štirih dnevih 400 prostovoljnih ur. Pri tem so čistili ruševine, popravili 4 km ceste, ter postavili poljski most. Izkazali so se prav dobro, ko so poslali 11 mladincev gradit porušene domove Lokve — Čepovan, ter 3 mladince v Brčko—Banoviči. Izbrali so seveda najboljše iz svoje srede. Mladinci, ki so ostali doma, pa pomagajo družinam, katere so poslale svoje sinove in hčerke v Lokve Čepovan.

★

Več časa je že od tega, kar so žene organizirale prostovoljno nedeljsko delo, v katero so vključene skoraj vse žene.

Res, vojna je končana, ni pa še konec vsega trpljenja. Če pomislimo,

mного družin je še brez strehe, brez vsakdanjega kruha.

Kako jim bomo me pomagale? Za enkrat bomo pripravile lepa in srečna zavetišča teh revnih družin, onim, katerim je vojska prizadela največ gorja. Potrudile se bomo, da jim bo življenje tukaj udobno, polno razvedrila in prešernega veselja, tako, da bodo pozabili na vse prestano trpljenje. Kot zadoščenje pa nam bo zavest, da pomagamo otrokom, ki so bodočnost naše države.

Pri tem plemenitem delu obnove so se dobro izkazale tudi slovenske tovarišice, ki neutrudno delajo in se žrtvujejo.

★

Prosvetno društvo Trnovo je dne 29. junija 1946. priredilo vrtno veselico. Udeležba je bila stoođstotna, ob tej priliki je društvo precej zaslužilo. Čisti dobiček so razdelili na sledeči način: darovali za v fond obnove 70.000 lir, za stavkajoče v Trstu so darovali 10.000 lir, za otroške počitniške kolonije pa so darovali 5000 lir.

Tudi sindikalne podružnice so darovale za v fond obnove, in sicer: Rudnik 35.803 lir, Gozdna uprava Snežnik 110.584 lir, Kazenski zavod 3.456 lir, Prosvetni delavci 12.807, Urbančič 736, Samsa 32.392 lir, Tomšič 32.662 lir, Monopol 665 lir, Falerša 25.237 lir, Skarpa 25.622 lir, Upravno-gospodarska 26.152 lir, Mizararska zadruga 10.716 lir itd., skupno 402.261 lir.

Za stavkajoče v Trstu so sindikalne podružnice darovale 13.921 lir.

Tov. Holnik Kristjan, predsednik Mestnega ljudskega odbora Ilirska Bistrica — Trnovo, je daroval v fond obnove 5000 lir v denarju in več tisoč vrednosti v materialu, za stavkajoče v Trstu je daroval 2000 lir.

Tekmovalni način dela rodi iz dneva v dan lepše uspehe

Udarniški teden za ceste v Ajdovskem okraju je pokazal naslednje uspehe: Pripravljeno 573 kub. metrov gramoza, 151 vozniškov in 2 kamiona so razvozili 496 kub. metrov gramoza, bankin in jarkov je bilo očistilnih v dolžini 5500 metrov, pri napravi depozitov je bilo izkopanega 57 kub. metrov materiala, odvoženega je bilo 80 kub. metrov blata, posutega cestišča 5087 kv. metrov, grmovje odstranjen in posekano v dolžini 1600 metrov.

Navedena dela je izvršilo 656 udarnikov (449 mož, 105 žene in 84 mladincev) v 6568 urah. Vozniki so napravili 1064 ur, kamioni pa 52 ur. Vrednost izvršenega dela znaša 555.850 lir.

Upoštevati je treba, da je bil čas v katerem se je vršil »Udarniški teden« skrajno neugoden z ozirom na lokalne prilike Vipavske doline, saj je bilo obiranje česenj in razna dela v vinogradih v največjem razmahu.

V nedeljo dne 7. VII. se je zbralo 28 koscev iz vasi Topolc in v zgodnjih jutranjih urah šli kositi najpotrebnejšim družinam. Čeravno je bilo slabše vreme, so v 6 urah pokosili približno 100 q sena, največ so ga nakosili vdovi Jenko, ženi padlega borca, ki je padel ob razpadu Italije kot žrtev Nemcev. Pri tem delu so bili najboljši tov. Vičič Anton, star 36 let, in Celigoj Alojz, star 19 let, oba borca iz NOB. Kosci so medsebojno tekmovali. V precejšnjem številu se jih je tudi udeležilo protestnega zborovanja.

Tudi množične organizacije vasi Jablanica tekmujejo v Titovem tekmovalju. Napravili so 250 delovnih ur pri elektrifikaciji vasi in 70 delovnih ur pri delu na polju tem potrebnijšim.

V vasi Novokračne se je udeležilo delovne nedelje dne 7. VII. 35 mož in fantov, napravili so 262 delovnih ur pri izgradnji enega doma in enega gospodarskega poslopja.

V vasi Podbeže so zasuli eno vaško kal, kjer je bila vedno slaba nezdružba voda. Namesto te so napravili nov velik vodnjak, ki bo imel vode za vso vas. Pri tem delu gre za sluzga vsem vaščanom in vojaškim edinicam iz Podgrada, ki so jim pomagali pri napeljavi materiala. Zastiti prostor bo služil vaščanom za masovne sestanke.

Pri tem delu jim prav pridno pomagajo tudi naši mali pionirji, ki so se v svrhu bolj naprednega dela razdelili v čete, vode in desetine, ter si napovedali tekmovalje. Obljubili so, da bodo prav pridno pomagali pri odstraevanju ruševin in šolskega poslopja, katerega ima zadruga v narču, da ga letos obnovi, da bodo drugo šolsko leto otroci hodili v svojo prosto in obnovljeno slovensko šolo.

Tudi ni bilo dovolj časa, da bi moglo osebje Cestne baze razpusti vso potrebno organizacijsko in propagandno mrežo. Vendar je uspeh te prve akcije zadovoljiv. Zlasti je treba pohvalno imenovati K. O. Smarje, ki je sam napravil in razvozil nad 250 kubičnih metrov posipnega materiala na federalno cesto Ajdovščina—Zablje—Smarje ter z lastnimi sredstvi plačal dva kamiona od P. A. P.

Od postavljenega programa v Titovem tekmovalju je dosedaj izvršeno sledeče delo:

1. Obnova asfaltne cestišča na državni cesti Razdrto—Ajdovščina—Ajsevic v dolžini 4800 m, t. j. 16%.
2. Navoženega je 700 kub. metrov gramoza, t. j. 70,9%.
3. Očiščenih je 490 m jarkov in bankin, t. j. 9,8%.
4. Napravljeno je 514 kub. metrov gramoza, t. j. 42,8%.
5. Posutih je 1410 kv. metrov ceste.

6. Izkopanih je bilo 6 kub. metrov materiala za napravo deponij.

Pri navedenem delu je bilo izvršenih 3980 prostovoljnih ur. Od 530 udarnikov se je dela udeležilo 255 mož, 56 žena in 219 mladine. 50 vozniškov je opravilo skupno 240 ur, 15 kamionov pa je v 92 urah prevozilo 58 vagonov posipnega materiala. Skupna vrednost dosedanjega udarniškega dela znaša 200.600 lir.

Kot najbolj viden uspeh udarniškega dela v okviru »Titovega tekmovalja« je omeniti dovoz in napravo gramoza za federalno cesto Ajdovščina—Lokavec, kamor je bilo navoženo udarniško že 515 kub. metrov prvovrstnega gramoza in lomljenca iz kamnolomov Fužine, Cobi in Dobravlj, tako da bo možno v kratkem pričeti z valjanjem te ceste. Ta cesta, ki veže sedež okraja z Goro je zelo prometna, saj se dovažajo po njej dnevno velike količine lesa iz Gore.

Na udarniški način razvožen je tudi ves dosedaj producirani drobec in pesek iz kamnoloma Dobravlj, ki se uporablja pri obnovi asfaltne cestišča na državni cesti Ajdovščina—Gorica. Na tej cesti delajo 3 skupine od katerih vsaka ima 4 cestarje, odn. delavce. Prav tako je v polnem teku obnova cestišča med Ajdovščino in Vipavo, kjer so tudi zaposlene tri skupine delavcev. V zadnjem času je delo oviralo nestanovitno vreme, vendar je pričakovati, da bo s poizrtvovalnostjo omejenih delovnih skupin, ki sestojijo izključno iz stalnih cestarjev in pomočnikov, obnova asfaltnih cestišč napredovala po načrtu.

Kot je mladina mnogo doprinesla v času borbe, tako skuša danes v povojni dobi čim več doprinesiti k skupnosti na vseh področjih.

Kot je nujna posledica vojne slabo ekonomsko stanje, tako je tudi slabo zdravstveno stanje naših malih nujna posledica pomanjkanja v tej dolgoletni svetovni vojni.

Zato se po vsej Jugoslaviji organizirajo razna okrevališča in počitniške kolonije za vse potrebne malčke.

Tudi iz našega okraja bo Slovenija sprejela 30 otrok, za drugih 30 pa se bo poskrbelo na področju Poverjenstva samega.

Tudi v Ilirski Bistrici se organizira mladinsko okrevališče v okrajnem merilu, katero bo sprejelo ca 40 otrok. Ker pa je vprašanje vzdrževanja delala precej velike težkoče, je mladina priskočila na pomoč s tem, da izjva po vsem okraju nabiralno akcijo v živilih in denarju. Akcija se še vedno nadaljuje in bo trajala do zaključka bivanja.

Za popravo poslopja tega okrevališča bo mladina skupno z AFŽ priskočila na pomoč s prostovoljnimi nedeljskim delom.

Tudi druge koristne stvari si je zamislila bistriška mladina, n. pr. Organiziralo se je mladinsko delavsko letovanje na tako imenovanem »Rifugju«, kjer je stalo na prekrasni legi od okupatorja porušeno poslopje. Te ga si je mladina z udarniškim prostovoljnim delom popravila in ji bo sedaj služilo za počitniško letovanje, kjer bo dobila bolehn mladina partedenski oddih in mir na zračni, tihi planini.

Mladina iz Pasjaka ni pozabila, da smo se borili za boljše in srenejšo bodočnost. Ta mladina vztraja pri tem, da ne zadostuje, ako smo izginali okupatorja iz naše zemlje, temveč skuša na vseh področjih pomagati pri obnovi naše porušene domovine.

Tako se je mladina iz iste vasi

zbrala, ter pričela obnavljati cesto. Napravili so skupno 120 ur prostovoljnega dela. Pri obnovi ceste so se med drugimi pokazali najbolj požrtvovalni tov. Iskra Josip, Surina Franc in Zgamba Josip.

Nadalje je mladina iz vasi Pasjak zbrala iz svoje srede tri najboljše tovariše, kateri so odšli na progo Brčko—Banoviči.

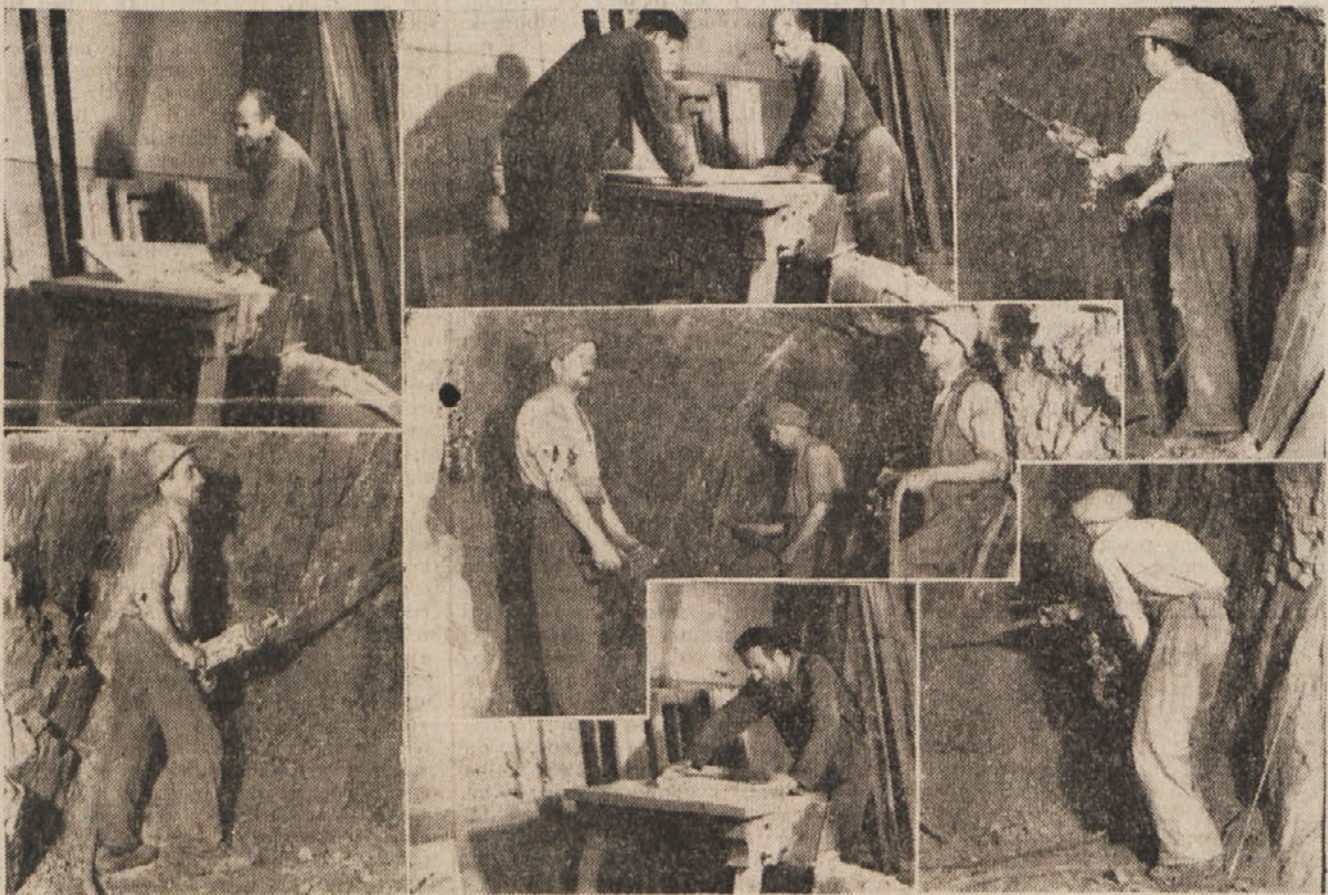
Med drugimi vasmi našega okraja, ki so se v borbi, kot v času obnove, pokazale najboljše, se še posebej odlikuje vas Topolo, katera je skozi vso štiriletno borbo sodelovala v osvobodilnem gibanju in ki tudi danes najaktivneje sodeluje pri obnovi naše porušene in izmučene domovine. Kljub vsem žrtvam, ki jih je prestala v času okupacije, je danes zbrala iz svoje srede 10 mladincev in sicer pet za na progo Brčko—Banoviči in pet pa za na progo Maribor—Trst. Saj je zbrala 11 mladincev ter jih poslala v Lokve — Čepovan graditi požgane domove tam, kjer je ljudstvo največ pretrpelo v tej borbi, tam kjer so naši partizani dobili največ pomoči in tam, kjer so se vršile največje borbe proti okupatorju. Mladina iz Rupe je pravilno razumela nujnost medsebojne pomoči pri graditvi in ustvarjanju boljše bodočnosti in tako dala vzgled vsem ostalim vsem v našem okraju.

Nepozabno je vtisnjen v spomin dan odhoda mladincev — junakov dela v Brčko—Banoviči. Že na predvečer tega dne so se zbirali nasmejani in dela željni fantje v centru našega okraja, kjer jih je sprejela ostala mladina. Med večerjo, pri kateri so stregle najboljše mladinke, je tov. sekretar Jadok nagovoril navzoče odhajajoče mladince z ognjevitimi besedami, ki so vzbudile najboljše razpoloženje in navdušenje med mladino. Po večerji so odšli na zabavni večer, kateri je bil prirejen njim na čast, in ki se je končal pozno ponoči pri najboljšem razpoloženju.

Ganiti in navdušiti je morala še tako nebržnega gledalca zdrava in pojoča četa mladincev, korakajoča v zgodnjih jutranjih urah na kolodvor, kjer jih je čakal z zelenjem okrašen vlak. Mladinke, ki so spremljale prostovoljce pri slovesu, so s cvetjem in raznimi drugimi darovi obdarovale vsakega posameznika. Harmonika je veselo igrala borbene partizanske pesmi in njen glas se je izgubljal med petjem in živijo-klici mladine.

Prišel je čas odhoda in četa 34 mladincev si je optala nahrbtnike (za katere je do sedaj skrbela ostala mladina) ter gibčno poskakala v oddelek vlaka. Zdaj je navdušenje doseglo višek, pozdravljanja in poljubljanja ni bilo ne konca ne kraja. Mladina na kolodvoru je še dolgo strmela za odhajajočimi in vihrajočimi belimi robci iz oken vlaka ter poslušala izgublajočo se, vse navdušenje izražajočo pesem mladih, srečnih ljudi, ki so razumeli pot, ki pelje v boljšo bodočnost.

Tako se je poslavljala mladina iz okraja Ilirske Bistrice od mladincev in mladink, ki so odšli v Brčko, da pokažejo ljubezen, bratsko ljubezen, katero goji primorsko ljudstvo do vseh ostalih Jugoslovanskih narodov.

Udarniki iz idrijskega rudnika. Prva vrsta: Tratnik Stane, Pajer Janko, Tratnik Stane in Zajc Konrad; druga vrsta: Peternej Martin, Pajer Janko, Brilej Feliks; v sredi pa so: Zajc, Brilej in Peternej.

Marljivo delo, briga za utrjevanje naše ustvarjalne enotnosti, obenem pa neizprosno razkrinkovanje in izločanje sovražnikov iz naše družbene celote, to je pot naše lepe bodočnosti.

Urhova mama v Tominjah pripravlja večerjo; ljudje se vračajo s polja in gredo takoj na delo porušenihiš v Pregarjih; delo hitro napreduje, hiše so kar druga za drugo naenkrat pod streho.

Tominje in Pregarje sta dve izmed mnogih naših vasi, ki požrtvovalno delajo za obnovo

Po skoraj dveh mesecih Titovega tekmovalstva se že kažejo jasni obrisi velike ustvarjalnosti naših ljudi. Med najdelavnejšimi v coni B so se brez nadaljnega pokazali poedini predeli v bistriškem okraju. Težko pristopne vasi v Brkinih poznajo vse krvave napore našega ljudstva za svobodo, saj so bile priča najbolj ogorčenih bojev naših partizanov proti fašistom. Ena/takih vasi so Tominje, gori nad Bistrico. Vas je skorajda vsa požgana. V svojem besu, ker niso uspeli s hajkami nad partizane, so se znesli fašisti le prepogostokrat nad to vasjo, toda ljudje niso klonili. Danes žive tam trdni, prekaljeni Slovenci, ki poznajo ukaz domovine: Treba je obnavljati.

Ce pride človek v Tominje, izve toliko novic kot malokje drugje. Pred dnevi smo pripeljali les v vas. Včeraj smo s prostovoljnimi delom kosili, jutri gremo po opeko v Bistrico itd. Poglejte, hišna številka 5 je pod streho, potem pa kar naprej, hišna št. 44, 55, 18, 16, 25 in 20. To je izid naših obnovitvenih naporov. V Tominjah stanuje v hiši št. 12 tovarišica tajnica Krajevnega odbora AFŽ Urh Franciška. Vsak, kdor bi v Brkinih partizani, pozna to ženo. — Lani si je iz ruševin s pomočjo sovaščanov dvignila eno sobico, v kateri živi s svojo družino. Letos pa si je postavila že lepo gospodarsko poslopje in sedaj se pripravljajo, da obnovi tudi hišo. Nasmejana nas je pozdravljala: »O, že spet na obisku v Brkinih! Kar naprej, kar naprej, pri nas je vse po domače! In peljala nas je skozi pol razbite zidove do ognjišča na prostem, kjer je v kotliču kuhala polento. »Veste, včeraj so bili kosci pri nas, prav vse so mi pokosili. Povejte vsem, da je jim najlepše zahvaljujem.« Zena, ki je toliko žrtvovala v narodno osvobodilni borbi, poleg svoje družine tudi vse imetje, danes ceni vsako malenkostno žrtev in je vesela vsake pomoči, ki jo ji nudijo sovaščani. »Pri nas hiše kar rastejo,« je dejala Urhova mama, »motil pa bi se vsakdo, kdor bi mislil, da bodo rasle same.« Treba je dela, treba je skupnih naporov in pri tem delu je glavne važnosti obnovitvena združba, ki pri nas res lepo dela.

Urhova mama se kar ni mogla posloviti od nas in ko smo bili že doli pod klancem, je še klicala za nami: »Spet pridite v Tominje, drugič bo že naša hiša pod streho!«

Na Gabrijah je zagorela elektrika

V zadnjem času smo šli tri nedelje na prostovoljno delo. Najboljše uspehe pa smo dosegli zadnje nedelje, ko nas je šlo na delo 57 iz naše vasi in smo bili razdeljeni v tri skupine.

Prva skupina je delala v državnem gozdu in napravila 3½ m³ lesa, ga spravila k cesti in naložila en voz podrtih tramov. Druga skupina je delala pri napeljavi električne linije in

Na drugem koncu smo govorili s predsednikom obnovitvene združbe Kocjančičem Jakobom, ki je z nekaterimi tovariši ravno podajal poslednje korke za kritje svojega doma. »O, letos so precej boljše, lahko rečemo 70 odstotkov boljši kot lani,« je govoril tovariš Kocjančič, ko nam je stiskal roke. Kmet občuti vsako izboljšanje naše produkcije in zna ceniti vsak korak naprej. Kocjančič je svojo hišo ne samo obnovil, ampak tudi precej dvignil. Potem nam je povedal, da bodo letos prekrili sploh vsa pogorišča, v kolikor ne s korci, pa s ploščami iz tovarne Flersa. Pohvalil se je, da obnovitvena združba pri njih dobro dela in da bodo sedaj pristopili še tisti, ki so včasih z nezaupanjem gledali nanjo.

Potem smo šli še v Pregarje. To je ena izmed najdelavnejših vasi v coni B. Doslej ima že 15 obnovljenih hiš in 6 gospodarskih poslopj, iz lanskega leta, letos pa so jih popravili 6 na Pregarjih, 3 v Hujah, dve gospodarski poslopji v Gaberku in dve na Hujah. — 7 hiš pa imajo še pokriti. Ljudje v Pregarjah gredo na vsežgoda jutraj na delo in obnavljajo hiše. Popoldne gredo na polje, zvečer pa že spet pozno v noč delajo pri obnovi. Sredi vasi smo videli, kako je tovariš Buhnič Milan neumorno prespal pesek pred svojim požganim domom. On neprestano dela. Njegov brat pa je odšel v Brčko.

Veliko naporov so Pregarci vložili tudi v obnovitvena dela za šolo v Pregarjah, katero bodo sedaj začeli obnavljati.

Ljudje na Pregarjih so prijazni, domači in delavni. Z veseljem so pozdravili novico, da so se vozniki v dolnjih predelih bistriškega okraja obvezali, da jim bodo vozili korce v hribe, ker vedo, da je bila to edina ovira, pred katero so Pregarci stali, toda nikdar klonili.

Dve vasi iz Brkinov, Tominje in Pregarje, sta dve izmed mnogih vasi pri nas. Ljudje iz teh vasi so ljudje našega kova, so ljudje naše zemlje, so tisti ljudje, ki neumorno stopajo svobodni v lepšo bodočnost, in ki se na tej poti ne pustijo od nikogar varati, ker so sami preizkusili mojstrske besede slovenskega pisatelja Ivana Cankarja: »Narod si bo pisal sodbo sam, ne frak mu je ne bo in ne talar.«

napeljala 2400 metrov žice, skopala potrebne jame in postavila drogove. Tretja skupina je delala v vasi, očistila je 180 m³ ruševin, skopala 150 m³ obcestnega jarka in pripravila 4 m³ peska. Skupno smo napravili 437 delovnih ur. Najbolj vesel dogodek se nam je zdel dan 7. julij, ko je pri nas prvič zagorela elektrika, uspeh našega prostovoljnega dela.

Vitez Franc.

„Dopuščam možnost, da sem rabil v cerkvi besede: „Spravite ven tisto svinjo od Narodne zaščite.““

„Gospod“ župnik iz „Margottijeve“ kolekcije pred ljudskim sodiščem

Preveč je pretrpelo istrsko ljudstvo, preveč je moralo žrtvovati v narodno osvobodilni borbi, da danes ne bi z ogorčenjem nastopilo proti fašističnemu delovanju župnika Kalaca. Ljudje so se često izpraševali: »Ali je to mogoče?« In vendar je bilo mogoče in kruta resnica. Pobožno in verno ljudstvo Slovenske Istre je moralo z dneva v dan namesto božje besede slišati v cerkvi, v kateri je »maševal« gospod župnik Kalac, bogokletne napade na naše ljudstvo, na našo ljudsko oblast, napade proti vsemu, kar je ljudstvu sveto in drago. Pa naj je bilo v zasebnih hišah ali v cerkvi, na Gradinji, Pregarji ali v Topolovcu, povsod je gospod župnik poznal samo besednjak, ki si ga je brez nadaljnje izposodil v knjižnici fašistov, koljašev in razbojnikov, in bruhal svoj gnev proti Osvobodilni fronti, ljudski oblasti ne glede na to, da kruto žali čustva, zavest in ponos istrskega ljudstva, ker je bil v svoji protiljudski predrznosti nesramno prepričan, da verno ljudstvo ne bo v svojem gnevu premagalo bojazni, da ga zadene »božja kazen«.

Dne 5. julija se je pričela pred okrožnim ljudskim sodiščem v Kopru javna razprava proti župniku na Gradinji, Kalacu Slavku, proti kateremu je ljudstvo ogorčeno nastopilo in ga obtožilo zločinstva narodnega izdajstva in načrtnega rušenja ljudske oblasti. Od blizu in daleč so prišli ljudje, da bi sledili poteku sodne razprave proti človeku, katerega so sami preganili iz svoje sredine in mu prepovedali izrabljanje njihovega verskega čustvovanja s fašistično propagando s tem, da so mu prepovedali izvrševati, to se pravi izrabljati verske obrede. Obtožbenca je branil odvetnik dr. Tomšič iz Trsta.

Obtožba, katero je zastopal pomočnik javnega tožilca dr. Cerkvenič, je očitala župniku Kalacu 89 kaznivih dejanj. Med drugim, da je v cerkvi pri pridigah govoril proti ljudski oblasti in na vsakem koraku žalil njihove organe in pri tem uporabljal izraze: Kurbe, svinje, prasci, banditi; da se je v svojem sovraštvu proti ljudstvu v cerkvi fizično lotil posameznikov, jih pehal, klofotal in celo telesno poškodoval; da je večkrat prekel in izobilil one, ki so se udeleževali kot odborniki ljudskih organizacij, in tudi odklanjal blagoslavljanje njihovih hiš; da je izvrševal gospodarsko sabotažo s odklanjanjem jugolir; da je preprečeval ljudstvo o priliki pričakovanja razmejitvene komisije, da bi izražalo svojo voljo, snemal zastave in brisal napise, ki so izražali voljo po priključitvi k Jugoslaviji; da je izjavil, da bodo v njegovi fari zvonili tri dni, če bo Trst pripadel Italiji; da je

prekel one, ki organizirajo in one, ki hodijo na prostovoljno delo.

Predrzno nasmejan je vstopil obtoženi Kalac v dvorano in z njemu lastno predrznostjo, s kakršno je kričal s prižnice članom Narodne zaščite: svinje, odgovarjal na zadnja vprašanja. Obtoženo je zavračal s trditvijo, da je vršil le svojo dolžnost dušnega pastirja (dušno pastirstvo si fašistični duhovniki takoale predstavljajo). Kadar so mu dejstva le preveč obremenila hrbet, se je zatekel čisto po mihajlovičevih receptih k nevednosti. Tako se je na primer zagovarjal, da sploh ni vedel, kdo so odborniki ljudske oblasti, kdo so odborniki posameznih organizacij. V svoji nevednosti je celo izjavil, da sploh ne ve, kaj je SIAU. Poglejmo, kaj je še rekel:

»Zato, ker me niso prosili za dovoljenje, da obesimo zastavo v zvonik, kar je bila ljudska volja, nisem hotel maševati. Dopuščam možnost, da sem rabil v cerkvi besede: »svinja od Narodne zaščite«. Priznam, da sem rekel, da je ples »kurbirski ples«. Rekel sem, da so taki duhovniki prokleti duhovniki, ki niso v zvezi s škofom in svetim očetom. Spominjam se, da sem rekel, da se ne bo govorilo proti veri in proti meni, sicer ne bom pokopal mrliča.«

Taki so bili odgovori obtoženca pred sodiščem, vendar pa mu je čestokrat izginil z obraza predrzni nasmešek, ko so ga priče pri soočenju postavile na laž. Tako je župnik Kalac trdil, da ni nikdar prejel nobene okrožnice o ukinitvi obveznega verouka v šoli in da zato ni mogel žaliti onih; trdil je namreč, da so tisti, ki so to okrožnico izdali, še bolj trapaisti kot tisti, ki so pri Sv. Ivanu v Trstu, ki so jo izdali, ker sploh ni vedel, kdo jo je izdal. Ko pa mu je učiteljica Kaluža Rozalija povedala, da mu je ona poslala dotično okrožnico in da še hrani pismen odgovor, ki ga je obtoženec lastnoročno podpisal, je priznal, da je okrožnico vendarle dobil. Ista priča je tudi izpovedala, da je župnik Kalac često v pridigah rabil izraz za našo šolo »kurbirski šola«. Priča Mikulič Emilija je izpovedala, da je Kalac podil poveljnika

Narodne zaščite iz cerkve z grozečimi besedami: »Spravite ven tisto svinjo od Narodne zaščite!« Enako je prečesto žalil dekleta in žene s podobnimi izrazi. To trditev so kasneje potrdile mnoge priče, ki so bile takrat v cerkvi navzoče.

Cerkveni ključar Gradin Ivan je izpovedal, da mu je župnik Kalac v razgovoru o napredovanju Rdeče armade dejal, da ne bo smela naprej, ker Angličani tako nočejo in da bo v Jugoslaviji vladal kralj Peter. Ista priča je izjavil, da je bil Kalac ljudstvu nenaklonjen, pri ljudstvu osvojen in da so zato ljudje dvakrat demonstrativno nastopili in zahtevali njegov izgon.

Tudi priča Savron Anton je izpovedal, da je obtoženi Kalac osvojen in da ni hotel blagosloviti hiše tovariša Pavliča samo zato, ker je njegov sin okrajni odposlanec. Priča Mihalič Ivan je povedal, da ga je župnik s fizičnim nasiljem pregnal, ko je hotel pred cerkvijo prebrati plebiscitne rezultate. Pavelič Vojko je izjavil:

»Ljudstvo bi rado imelo poštenega duhovnika, ne pa takega, ki bi v cerkvi ljudi brcal in zmerjal.«

Puškin Rudolf je dejal, da je večkrat slišal župnika, ko je dejal, naj bo proklet tisti, ki hodi na sestanke Osvobodilne fronte ali ljudske oblasti, in da tistim, ki nosijo rdečo zvezdo, ni treba, da hodijo v cerkev ter da bodo izključeni iz cerkve. Ista priča je tudi videla župnika, kako je pred našimi zastavami kričal in se delal »kot bi panal hudiča« in je prekel vsak prostor, kjer so nameravali prirediti miting. To je vzbudilo v ljudih toliko ogorčenja, da so ga vedno nagnani z besedo fašist in da je nekdo ob neki priliki celo vrgel za njim pikon. Priča Grizanič Zorko je izpovedal, da je župnik prepovedal nositi pošto. Sarabon Ivan je izjavil, da je Kalac pridigal v cerkvi, da je svinjska in kurbarska tista mladina, ki hodi na prostovoljno delo in da naj bo prokleta ona svinjska država, ki ob nedeljah organizira udarniško delo in da je odklonil darovati mašo zato, ker sta na zvoniku viseli dve zastavi.

Zanimiva je bila izpoved Savrona Ivana, katerega zaslišanje je predlagal obtoženec sam. Obtožencu se namreč niti sanjalo ni, da bo njegov mežnar govoril resnico. In prav ta mož je s svojim počasnim, treznim govorjenjem jasno naslikal protiljudsko dejavnost svojega župnika. Njegove izjave so kazale, da ima en sam namen: razkriti resnico. Izpovedal je, da je obtoženeц odklonil sodelovanje pri komemoraciji, pri kateri je bila navzoča naša zastava, da je prekel one, ki so prinesli zamisel prostovoljnega dela in da je župnik Kalac njemu izjavil,

da bodo zvonovi tri dni zvonili, ko bo Trst pripadel k Italiji.

Zlasti to je v pričih vzbudilo toliko ogorčenja, da je s solznimi očmi gledal v duhovniška oblačila oblečenega fašista, izdajalca poštenega istrskega človeka. Župnik Kalac je mežnarja ostro pogledal in je še pred sodnim zborom hotel vršiti nad njim pritisk, toda priča, nad 65 let stari mežnar ni klonil pred gradim gledanjem tega fašista ter je ponovno izjavil, da je dobro razumel in da se dobro spominja teh izjav. Se več, prav dobro se spominja, ko sta župnik in mežnar govorila o Primorskem in da je na mežnarjeve besede, da mora pripasti Juljska Krajina k Jugoslaviji, dejal župnik malomarno: »Bežite, bežite!« Ista priča je tudi izjavila, da je gospod Kosmač, ki sedaj nadomestuje župnika Kalaca, hodil po vaseh in nabiral zanj priče. Prišel je tudi k mežnarju in ga povabil za pričo. Ko pa je mežnar Kosmaču svetoval, naj ga raje ne predlaga za pričo, ker bi s svojimi izjavami župniku mogel samo škodovati, mu je Kosmač svetoval, naj pred sodiščem govori samo tisto, kar ga bodo vprašali, ostalo pa naj zamožli. Ko pa je mežnar Kosmaču predložil, da bi to pomenilo krivo pričevanje in da on ne bi krivo pričal niti za svojega očeta, mu je Kosmač odgovoril, da ni krivo pričevanje, če se nekaj ve, pa se ne pove, ako človek o tem ni vprašan. Najbrže sta si gospod župnik Kalac in Kosmač predstavljala, da bosta svoje priče sama izraževala in da bosta ljudi večkrat črno pogledala, da bodo v strahu božjem zamolčali resnico. Toda prišlo je drugače. Mežnar je nadalje še izjavil, da je gospod župnik odklanjal jugolire in izpovedal, da ljudstvo župnika ne mara, ker je naklonjen fašistom in ker v cerkvi ljudi žali tako, da ne marajo hoditi niti v cerkev več. Priča Maraz je izjavil, da je župnik udaril v cerkvi tovarišico Tripar Elizo po glavi in jo brenil v nogo in izjavil ob tej priliki, da pametni ljudje niso na hiše ničesar napisali. Priča Tripar Ivan je povedal, da je Kalac prebivalcem iz Belvedera izjavil, da

ne bo pokopaval njihovih mrličev, ker prebivalci tamošnjega kraja prirejajo mitinge.

Isti priči je Kalac izjavil, da so prišli partizani domov vsi ušivi, gnili in da prinašajo smrad. Priča Saule Roza pa je izpovedala, da je Kalac dejal, da so tisti, ki pišejo v ljudske časopise, banditi in prasci. Priča Saule Marija je povedala, da je gospod župnik izbrisal iz katoliške vere in prepovedal hoditi v cerkev vsem tistim, ki so v partizanskih organizacijah. Priča Pavlič Marija je obtožencu očitala, da ni za pogrebom njenega moža izvršil pogrebnih svečanosti. Župnik se je zagovarjal, češ da je takrat padel dež in da ni mogel moliti, priča pa je dejala, da bi mu verjetno dež ne padal v usta.

Velikokrat sem slišal govoriti duhovnike, toda nikdar še nisem slišal takih pridig, kakršne so bile pridige gospoda Kalaca. Tudi njegove maše niso bile maše, ampak protiljudski sestanki,« je izpovedal Saule Pijo. 69 letna Škerlič Marija je dejala: »Jaz sicer rada hodim k maši, toda k takim mašam, kjer podijo ljudi iz cerkve, zato ker so pošteni, zvesti domovini, k takim mašam pa ne.« Enako je izpovedala 71 letna Tripar Marija in 48 letna Pavlič Antonija ter cela vrsta drugih žena in mamice.

Kako zagrenjeno sovraštvo je čutilo do vseh, ki so izražali svojo voljo po priključitvi k Jugoslaviji, se vidi tudi iz besed, ki jih je Kalac izrekel napram Pavliču, ko je le-ta izobesil jugoslovansko zastavo, in se je norčeval:

»Kaj je že pust, da je izobešena ta zastava!«

Priči Kocjančič Metod in Kocjančič Ciril sta potrdili, da je obtoženec propagiral proti narodno osvobodilni vojski in izjavil, da je v okolici Ilirske Bistrice 20 tisoč četnikov, ki predstavljajo kraljevo vojsko.

Glavna razbremenilna priča Kosmač Anton je predvsem govoril o živčni raztresenosti gospoda Kalaca. Izjavil je, da je na prošnjo obtoženca nabiral zanj priče in priznal, da so izjave Savrona Ivana točne. Na posebno vprašanje predsednika, če smatra za nagovarjanje h krivemu pričevanju, če se koga nagovarja, naj zamožli nekaj, kar ve, pa o tem ni vprašan, je odgovoril, da z moralnega stališča po njegovem mnenju ni to nagovarjanje h krivemu pričevanju. Druga razbremenilna priča Savron Rozina, članica cerkvenega društva, je trdovratno govorila, da je začela izostajati od sestankov protifašističnih organizacij, ker se je tam govorilo proti veri. Na vprašanje, kdaj se je govorilo in kdo je govoril ter kaj je govoril, je priča izpovedala, da ona pri sestankih ni bila navzoča, da pa ji je obtoženec večkrat dejal, da se govori na sestankih proti veri in da jih je zato opuščala.

Približno tako je potekal proces proti izrazitemu eksponentu fašistične reakcije v coni B, proti kateremu je naše ljudstvo najogorčeneje nastopilo. Na procesu, kjer je bilo zaslišanih 92 prič, se je razkrila na eni strani vsa gnila fašistična svojati, ki je vodena po fašističnih elementih izven našega ozemlja in ima en sam namen: ljudstvo oporoti za pridobitve narodno osvobodilne borbe z razbijanjem enotnosti in blatenjem pridobitev narodno osvobodilne borbe. Na drugi strani pa je razprava pokazala, da se je v času borbe naše ljudstvo obogatilo z budnostjo, ki bo znala izluščiti prav vse fašistične elemente iz naše srede.

Proces proti Kalacu je zadnje opozorilo ljudstva cone B vsem tistim eksponentom fašistične reakcije, ki na bolj ali manj prikriti načine skušajo doseči tisto, kar je bila naloga Kalacevega poslanstva, da bodo doživeli isto usodo, kot jo je doživel Kalac, to se pravi, da jih bo ljudstvo sodilo in da bo takrat prepozno govoriti, da je to ljudstvo, ki brani svojo domovino, protiversko zato, ker brani celo ugled cerkve s tem, da iz nje izloča fašistične provokatorje in da jasno govori, da je bistvena razlika med gospodi župniki, kot so Kalac, župnik v Podragi, župnik v Ajdovščini, župnik v Batah, ali pa kot župniki na Banjščah, v Šmarjah, na Premu itd. Naše ljudstvo že dobro ve, da pomenijo fašisti Kalacevega kova isto figuro v protiljudski borbi, kot so jo v času oborožene borbe pomenili četniški, domobranski in ustaški koljači.

Izšla je knjiga »Naše stavbno gradivo«. Izdaja jo »Naš dom«, gradbeno strokovna založba v Ljubljani, ing. arh. Rado Kregar.

Knjiga vsebuje: Les in umetno lesno gradivo. Naravni in umetni kamen. Kovine in zlitine stekla. Pomožna gradiva in tvoriva. Knjiga je velike vrednosti priporočamo jo posebno inženirjem in znanstvenikom.

OD TEDNA DO TEDNA

ZASEDANJE SVETA ZUNANJH MINISTROV V PARIZU JE ZAKLJUČENO. STAVKA V TRSTU IN CONI A JE PRENEHALA, BORBA PROTI FASIZMU PA SE NADALJUJE. — OBSODBA MIHAILOVICA IN NJEGOVH SODELAVCEV, NARODNIH IZDAJALCEV IN VOJNIH ZLOČINC, JE ZAKLJUČENA. — POGODBA O PRIJATELSTVU IN VZAJEMNI POMOČI MED FLRJ IN LR ALBANIJO. — POLITIČNI POLOŽAJ V EVROPI IN V SVETU.

NA RAZPRAVLJANJU V PARIZU O POGODBI ZA RAZOROŽITEV IN DEMILITARIZACIJO NEMCIJE SE RAZKRIVAJO IMPERIALISTIČNE TEŽNJE NEKATERIH ZAHODNIH SIL, KI NE STREMIJO ZA RESNICNIM MIROM IN VARNOSTJO.

Na pariški konferenci je ameriška delegacija postavila svoj predlog za razorožitev in demilitarizacijo Nemčije, ki naj bi trajala 25 let. Osnutek navaja samo vojaške ukrepe in ukrepe glede vojne gospodarstva in se teh ne dovolj ločno, nič pa ne upošteva vprašanja likvidacije ostankov fašizma in preureditve nemškega političnega življenja na demokratičnih osnovah. Prav tako ta predlog ne upošteva zagotovitve brezpopolnega plačevanja reparacij. Ta ameriški predlog predstavlja nedoslednost glede ukrepov za preprečitev novega napada od Nemčije in pomeni kršenje vseh dosedanjih pogodb med zavezniki. Ameriški predlog sta podprli tudi angleška in francoska delegacija. Sovjetska delegacija je v Parizu zahtevala najmanj štiridesetletno okupacijo, popolno likvidacijo nemške vojne industrije, uničenje ostankov fašizma, demokracizacijo vlade v Nemčiji in dosledno plačevanje reparacij. Po mnenju sovjetske delegacije pa bi bilo napadno uničiti Nemčijo kot državo ali pa jo z uničenjem glavnih industrijskih središč spremeniti v agrarno deželo. Treba jo je spremeniti v miroljubno demokracijo državo z lastnim poljedelstvom, industrijo in zunanjo trgovino, odvzeti pa se ji morajo vse možnosti, da bi se ponovno dvignila kot napadalna sila. Težnja po razklenju Nemčije v »avtonomna« države in o ločitvi Porurja, kar je predlagala francoska delegacija, izhajajo

iz težnje po uničenju Nemčije. Preden se sestavi mirovna pogodba z Nemčijo, je treba ustanoviti demokracijo nemško vlado, ki bo zmožna izkoreniniti ostanke fašizma in izpolnjevati obveze do zaveznikov, vselejšnje reparacije. Vprašanje Nemčije torej ni bilo rešeno, štiri delegacije pa so se sporazumele, da se bo po jesenskem zasedanju Glavne skupščine Združenih narodov sklicalo izredno zasedanje Sveta zunanjih ministrov, ki bo posvečeno nemškemu problemu.

Vodila se je tudi razprava o Avstriji. Sovjetska delegacija je predlagala demokracizacijo in ločitev Avstrije od Nemčije in takojšnjo evakuacijo vseh iznozemcev, ki so se ob strani nemških fašistov borili proti zaveznikom in med katerimi so tudi jugoslovanski četniki in ustaši. Predlagala je tudi, da je treba takoj po sklenitvi mirovnih pogodb z nekdanjimi nemškimi sateliti pristopiti k izdelovanju mirovne pogodbe z Avstrijo.

Na pariškem zasedanju so se tudi dokončno sporazumeli o pravilniku mirovne konference. Sklenili so, da se bo 23. septembra vršilo zasedanje Glavne skupščine Združenih narodov, na katerem bodo izdelali končno besedilo mirovnih sporazumov. 13. julija je Svet zunanjih ministrov zaključil svoje delo, namestniki zunanjih ministrov pa bodo pripravili končna besedila predlogov mirovnih pogodb.

PO DVANAJSTIH DNEVIH ODOČNE BORBE DELOVNEGA LJUDSTVA V TRSTU IN CONI A JE STAVKA PRENEHALA, BORBA LJUDSTVA PROTI FASIZMU PA SE NADALJUJE.

30. junija in 1. julija so oživljene fašistične skvadre v Trstu in Coni A začele svoj vandalski nastop proti ljudstvu. Ker se je zgodilo samo s pomočjo civilne policije in ZVU, Stavka, ki je trajala 12 dni in katere zahteva je bila, da ZVU podpiše odločne ukrepe proti fašizmu, je vzame odločne ukrepe proti fašizmu, ki je pokazala moč ljudskih množic. Pomoč iz cone A in B, Jugoslavije in demokratičnih množic sveta je dokazala simpatije vsega naprednega človeštva. Stavka je bila otipljiv dokaz svetovne važnosti borbe proti fašizmu, za ljudsko oblast in za priključitev k Jugoslaviji. Ker oblasti ZVU niso ugodile zahtevam stavke, so jih začele ljudske množice same uresničevati z obračunavanjem s fašisti. Stavka je bila enotnost ljudskih množic, razkrinkala fašiste, jih kaznovala za zadnje programe in jih prisilila v defenzivo, tako da je danes Trst osvobojen strahu pred fašističnim terorjem.

Borba proti fašizmu pa s tem še ni končana, kajti tu se iz gospodarskih okoliščin poraja fašizem. V Trstu je nezadovoljstvo

število družin, ki kopičijo svoje bogastvo na škodo množic in ta oligarhija hoče prodati svojo neodvisnost mednarodnim reakcionarnim silam, da bi si obdržala oblast in da bi ta dežela postala oporišče za napad proti SZ in vzhodnoevropskim državam, zlasti Titovi Jugoslaviji, ki so preproste v ljudski demokraciji. To je fašizem v Julijski krajini in Trstu, proti kateremu se je treba odločno boriti še naprej. Z budnostjo, enotnostjo in ofenzivnim duhom vseh protifašistov bodo ljudske množice dosegle zmago. Da je ljudstvo neomajno v borbi, so dokazali dogodki zadnje noči pred prekinitvijo stavke. Ljudstvo samo je izrgalo iz rok policije neko aretirano protifašistično, napadalo je fašiste in nalepilo po ulicah tiralice za voditeljem fašističnih skvadrov Fonde-Savio. ZVU pa nadaljuje s svojimi fašističnimi ukrepi. Ob zaključku šolskega leta so bili odpušteni iz službe mnogi slovenski učitelji z utemeljitvijo, da se »niso pokoravali odredbam ZVU« in prav tako so proglasili za nezakonite večje število slovenskih šol, kar je izzvalo veliko ogorčenje prebivalstva.

NARODI JUGOSLAVIJE SO IZREKLI OBSODBO NAD SVOJIMI IZRODKI, SODELAVCI S FASISTIČNIM OKUPATORJEM IN VOJNIMI ZLOČINCI Z DRAŽO MIHAILOVICEM NA CELU.

Zaključni govori branilcev niso mogli navesti nikakih dokazov, ki bi resno razbremenili obtožene izdajalce in zmanjšali njihovo krivdo. Obtoženi zločinci Mihailevič je v svojih zaključnih besedah skušal prikazati, kako da se je boril za neke »vzvišene cilje«, usoda pa da ga je vrgla na napačni tir; krivdo za svoje zločine je skušal zvaliti na svoje podrejene komandante, sebe pa je hotel prikazati kot nedolžno žanjce. Njegov zagovor in zagovori ostalih obtožencev pa niso ganili nikogar. Dokazov in prič je bilo preveč in sodišče je v imenu naroda izrekli kazni, kot so jo podli zločinci zaslužili. Draža Mihailović in deset obtožencev — Zujović, Radić, Glišić, Zivković, Jovanović, Dinić, Mušić, Pavlovič in Dokić — je bilo obsojenih na smrt z ustrelitvijo, trajno izgubo političnih in državljskih pravic in na zaplenbo celotnega premoženja. Ostalih trinajst obtožencev pa je bilo obsojenih na odvzem svobode od 18 mesecev do 20 let ter na druge kazni. Predsednik

sodišča je v kratki obrazložitvi obsodbe prikazal junaško pot narodov Jugoslavije, ki so se na poziv Komunistične partije dvignili v boj proti fašističnim okupatorjem, ter na sramotno pot »reakcionarjev«, ki so se kot sovražniki lastnega ljudstva in njegove svobode povežali s fašističnimi okupatorji in reakcionarnimi klikami v Angliji in Ameriki ter v sosednjih državah in so se z njihovo pomočjo začeli boriti proti narodnoosvobodilnemu gibanju. Sodišče je kot zvesti tolmач ljudskega mišljenja kaznovalo obtožence, ki so z izdajo svoje domovine zagrešili najtežji zločin. Narodi Jugoslavije in primorski Slovenci sprejemajo z odobravanjem to obsodbo, s katero so v veliki meri zadoščene žrtve. Vsi na smrt obsojeni so vložili prošnje za pomilostitev, toda Prezidijska ljudska skupščina FLRJ je te prošnje zavrnili. S to obsodbo je zaključeno največkrat razdobje v zgodovini narodov Jugoslavije, razdobje borbe za osvoboditev.

FEDERATIVNA LJUDSKA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA JE SKLENILA POGODBO O PRIJATELSTVU IN VZAJEMNI POMOČI Z LJUDSKO REPUBLIKO ALBANIJO IN LJUDSTVO JUGOSLAVIJE SE Z VEČJIM POLETOM GRADI SVOJO DOMOVINO.

9. julija je bila podpisana v Tirani pogodba o prijateljstvu in vzajemni pomoči med FLR Jugoslavijo in LR Albanijo. Obe državi sta sklenili vsestransko sodelovanje, da se bodo prijateljski odnosi, ki so nastali v skupni borbi proti fašizmu in reakciji, še bolj utrdili. Skupno bosta podvezli vse potrebne ukrepe za zagotovitev neodvisnosti in nedotakljivosti obeh držav ter za zagotovitev miru. Če bo ena država napadena, ji bo druga država nudila vso pomoč. Nobena država ne bo stopila v nikakršno zvezo, ki ji bila naperjena proti drugi pogodbenici. Vsa medsebojna vprašanja se bodo urejala v najskrajnejšem prijateljstvu. Pogodba je veljavna za 20 let, potem pa se podaljša za vsakih nadaljnjih pet let, ako je ena stranka ne razveljavi. Pogodba ima ogromen pomen za utrditev vezi med obema državama ter za zagotovitev miru na Balkanu in v svetu.

Ob obletnici narodne vstaje 13. julija je imel maršal Tito na Cetinju govor, v katerem je med drugim podal tudi stališče Jugoslavije glede pariškega sporazuma o Trstu in Julijski krajini. Dejal je, da zahtevamo samo kar je našega in ničesar več. V Parizu je bila na strani Jugoslavije edino sovjetska delegacija, ostali zavezniki pa niso pokazali nobenega razumevanja za jugoslovanske

zahteve. Narodi Jugoslavije ne bodo pristali na tako rešitev in bodo svojo pravico branili tudi v bodoče. Seveda bo šla ta obramba vedno v mejah možnosti in Jugoslavija nikoli ne bo storila nekaj, kar bi pomenilo razdor med narodi. Sprejeti sklep v Parizu je bil več ali manj jasan. Toda Jugoslavija bo ostala moralno trdna na svoji zahtevi in jo bo branila tako dolgo, dokler ne bodo združeni vsi jugoslovanski narodi v okviru FLRJ. V primeru nepravilnega sklepa seveda Jugoslavija ne bo napravila nepremišljenih korakov, ker je navajena potrpežljivosti, pa tudi vztrajnosti v boju.

V Jugoslaviji se je pričelo 8. redno zasedanje Ljudske skupščine, na katerem bo sprejeta vrsta pomembnih zakonov, ki predstavljajo nadaljnjo izpolnitve organizacije ljudske države. Najvažnejša sta zakona o socialnem zavarovanju delavcev in namenskem, po katerem bo to skrb prevzela v svoje roke država in bo vsakemu zagotovljeno v primeru nesposobnosti dostojno življenje, ter o splošni pomilostitvi krivcev glede na uredbo o odkupu kmetijskih pridelkov, po katerem bodo pomilosteni, razen odkritih saboterjev, vsi tisti, ki v preteklem času niso oddajali žita državi po prejšnjih predpisih. S tem zakonom je dokazana moč ljudske oblasti, ki je do-

volj trdna, da lahko odpusti krivcem. V letošnjem letu pa bo država odkupila samo del presežka pridelkov, z ostalim delom pa bodo kmetje svobodno razpolagali.

Kako srečno življenje bo imelo delovno ljudstvo v Jugoslaviji, pričata tudi novi uredbi ministrstva za delo o plačnem letnem dopustu delavcev, nameščencev in uslužbencev ter o plačnem dopustu žene pred in po porodu. To sta dve zelo važni vprašanji iz življenja delovnih ljudi in njuna rešitev

MEDTEM KO NAPREDNI NARODI EVROPE GRADIJO SVOJE DRŽAVE, REAKCIONARNI IMPERIALISTIČNI KROGI ZAHODA STEGUJEJO SVOJE KREMPLE NAD EVROPO IN V NEKATERIH DRŽAVAH FASISTI VSAK DAN BOLJ ZBIRAJO SVOJE TEMNE SILE.

Na Poljskem je bil te dni razglašen dokončni izid referenduma. Z ogromno večino so odgovorili »da« na vsa tri vprašanja: ali želijo parlament z eno zbornico, ali odobravate nacionalizacijo težke industrije in agrarno reformo, ali soglašate z ustanovitvijo poljske zahodne meje ob Baltiku. Odri in Neissi? Poljski narod je s to zmago demokratičnega bloka položil izpit politične zrelosti. Poljska je z zmago demokracije nad zunanjim in notranjim sovražnikom stopila v vrsto slovenskih narodov, ki predstavljajo avangardo napredka in miru. — V Bolgariji je Narodno Sobranje po dvomesečnem zasedanju zaključilo svoje delo. Najvidnejši rezultati tega dela so številni novi sprejeti zakoni in uredbe, ki pomenijo utrditev demokratičnih pridobitev Domovinske fronte. Najvažnejši so zakoni o agrarni reformi, proti vojnemu spekulantom in bogatašem, o spremembah v zaščiti ljudske oblasti, ki predvideva ostrejšo ukrepe proti reakcionarni opoziciji, o spremembah v zakonu o tisku, na podlagi katerih je prepovedano širjenje tendencioznih vesti proti ljudski oblasti ali motiti prijateljstvo z drugimi državami. Važen je tudi zakon o čišče-

pomeni velik korak naprej pri zadovoljevanju njihovih osnovnih potreb.

Mladina Jugoslavije vsak dan z večjim navdušenjem gradi svojo prognozo. Na progi se sedaj nahaja tudi brigada »Pina Tomažič« iz Julijske krajine iz cone B in tudi iz cone A kljub temu, da so fašisti poskušali z vsemi sredstvi preprečiti odhod mladine iz te cone. Tudi na cesto Ljubljana—Vrhnika so prispele tri nove mladinske brigade iz Slovenije in en bataljon iz Julijske krajine. 13. t. m. je odšla iz Beograda mladinska brigada na delo za obnovo Varšave, glavnega mesta Poljske. Prav s skupnim delom mladine se torej utrjuje bratstvo slovenskih narodov.

Dokaz vseh teh zakonov je, da hoče Domovinska fronta ob podpori vsega ljudstva uvrstiti demokratične pridobitve in se boriti proti vsem sovražnikom ljudske oblasti. — V Romuniji se vrši danes volilna kampanja za jesenske volitve pod parolo: »Za zmago bloka demokratičnih strank«. Proti temu bloku pa nastopajo nazadnjaške »zgodovinske stranke« Maniua in Bratianua. — V Italiji je sestavljena nova vlada z De Gasperiem na čelu, v kateri je 8 krščanskih demokratov, 4 komunisti, 4 socialisti, ostali pa so iz raznih strank.

Medtem ko si narodi Evrope prizadevajo zagotoviti mir, pa so na tajnih anglo-ameriških razgovorih rešili življenjske in največje in najbolj nevarne tovarne za orožje v Nemčiji »Vereinigte Stahlwerke«, ki ima podružnice v Spaniji, Južni Ameriki in drugje in je povezana z močnimi angleškimi in ameriškim koncerni. Ze na potedamski konferenci je bila Anglija obvezana, da razbije ta trust, sedaj pa so prav v času, ko so zunanji ministri v Parizu razpravljali o razorožitvi Nemčije, na tajni pogodbi napravili tak načrt za »kontrola« tega podjetja,

ki pomeni rešitev njenega obstoja. — Ameriške vojaške oblasti v Nemčiji imajo danes v svoji okupacijski coni ekoran vso donavsko mornarico Jugoslavije in sedaj grozijo, da tega brodomar ne bodo vrnili Jugoslaviji, ako Jugoslavija ne podpre ameriškega predloga o mednarodni kontroli nad Donavo. — V se-dežu Anglije, Londonu, se danes nahaja okrog 100.000 oboroženih izdajalskih Andersovih čel, to je poljskih sodelavcev z okupatorjem za časa vojne. Kljub ponovnim izjavam o razpustu te vojske angleške oblasti ne podvzamejo zato nobenega resnega ukrepa. London je danes zatočišče za profašistične begunce iz mnogih dežel in vplivni angleški krogi let zločince vzdržujejo z denarjem ter jim izkazujejo vso gostoljubnost.

V nekaterih evropskih državah pa se danes zbirajo temne fašistične sile. V Turčiji so danes našli svoje zatočišče fašisti in profašisti iz mnogih držav; med njimi so tudi vodja jugoslovanskih beguncev, bivši predsednik vlade Cvetković, general Zivković in drugi, ki izkoriščajo zaščito turških oblasti in hočejo razširiti svoje »delovanje« proti Jugoslaviji vse do organiziranja terorističnih akcij v Jugoslaviji. — V Grčiji pripravljata danes vlada povratek kralja Jurija. Prvega septembra bo plebiscit in predsednik vlade je predlagal, naj bi pri plebiscitu glasovali samo za povratek kralja. Iz tega je jasno, da hoče vlada s silo izvesti svojo zahtevo, da Grčija ostane kraljevina. Grški monarho-fašisti pa skušajo na albanski meji z raznimi provokacijami izzvati spor, krivdo pa hočejo zvaliti na albansko ljudstvo. — 18. julija je desettletnica vojne v Spaniji, ki jo je pričel krvnik Franco z aktivno podporo nemško-italijanskih fašistov. Danes je Francova Spanija zatočišče zločincev iz vse Evrope in gnezdo novih vojnih nevarnosti. Toda delovno ljudstvo sveta je v zadnji vojni dovolj spoznalo, kaj je fašizem. Generalna konfederacija dela v Romuniji je pozvala vse delavce, da podporo borbo španskega ljudstva proti Francovemu režimu. Tudi v Londonu se je vršilo veliko protestno zborovanje proti španskim fašistom.

Uredba o prometu z žitaricami

Poverjeništvu PNOO za Slovensko Primorje izdaja v sporazumu z Vojno upravo JA za Julijsko Krajino, Reko, Istro in Slovensko Primorje in po pooblastilu PNOO za Slovensko Primorje in Trst, zaradi ureditve prometa z žitaricami in v interesu redne in pravilne prehrane širokih, ljudskih množic naslednjo

UREDBO o prometu z žitaricami.

Cl. 1. Da se zavaruje prehrana širokih ljudskih množic v mestu in na vasi, bo za pravilno porazdelitev letine v gospodarskem letu 1946-47 skrbelo Poverjeništvu PNOO.

Cl. 2. Za odkup presežkov žitaric, ki preostanejo pridelovalcem po pokritju njihovih lastnih potreb, je upravičen edinole Pokrajinski prehranjevalni zavod PRERAD.

Vsak drugačen odkup ali nakup žitaric je zabranjen in kazniv po tej Uredbi.

Kljub gornji zabrani pa je dopustna prodaja presežkov žitaric, kadar gre le za majhne količine do 10 kg in se prodaja izvrši neposredno po pridelovalcu-kmetu konsumentu-delavcu, ki predloži potrdilo svojega pristojnega Krajevnega NOO, da potrebuje žita za svojo družino, ter prodaja ne preokrača določenih odkupnih cen.

Cl. 3. Porazdeljevanje žitaric konsumentom bo oskrbel Pokrajinski prehranjevalni zavod PRERAD z nakupom na domačih tleh in z uvozom.

Posle odkupa domačih viškov bo vršil PRERAD bodisi po svojih podružnicah, ali po zadrugah in zadruginih poslovalnicah, ki jih bo za to pooblastil.

Cl. 4. Odkupne cene za žito bo določil s posebno odločbo odsek za cene pri Oddelku za trgovino in preskrbo PPNOO.

Cl. 5. Vsi pridelovalci so dolžni najkasneje v enem mesecu po opravljeni mlatvi prijaviti količino svojega pridelka pristojnim KNOO.

Cl. 6. Vsa kmetijska posestva, ki so zadostno oskrbljena z žitaricami lastnega pridelka, izgubijo pravico do živilskih nakaznic za te predmete.

Za zadostno oskrbljenost se smatrajo pridelovalci, ki so pridelali na člana svojega gospodinjstva po 200 kg pšenice, rži ali ječmena, ali po 300 kg koroze potem, ko so od celotnega pridelka odbili semenske potrebe.

Semenske potrebe se smatrajo pokrite s količino 200 kg pšenice, rži ali ječmena, oziroma 40 kg koroze na 1 ha površine, ki jo morajo obvezno posejati.

Pridelovalci, ki so svoje potrebe pokrili samo delno, izgubijo pravico do živilskih nakaznic za dobo, ki odgovarja delnemu pokritju potreb z lastnim pridelkom.

Cl. 7. Zaradi pravilne ugotovitve pridelka, pravilne evidence, kontrole mlatnice in prodaje pridelka se ustanovijo pri vseh Krajevnih NOO odkupne komisije.

Glavna naloga odkupnih komisij je ugotovitev povprečnega letnega pridelka za svoj kraj, po potrebi in bistvenih razlikah tudi za dele kraja. Podatke o povprečnem letnem pridelku morajo dati odkupne komisije Krajevnim in Okrajnim NOO.

Delo odkupnih komisij pri Krajevnih NOO nadzira Okrajna odkupna komisija.

Cl. 8. Vsi lastniki mlatilnic, tako javnih, kakor zadruginih in zasebnih, so dolžni voditi knjige o tehtanju in izstavljanju pridelovalcem obračune o tehtanju, prepise teh obračunov pa pošiljati Krajevnim NOO.

Cl. 9. Krajevni NOO morajo takoj, ko dobi ta Uredba veljavo, sestaviti spiske pridelovalcev žitaric. Ti spiski morajo vsebovati osebne podatke pridelovalcev, število njih gospodinskih članov, točne navedbe površin pod žitaricami, prijavljeni pridelki, pridelki, izračunani po povprečnem letnem pridelku, pridelki, obračunani po mlatnicah in za prodajo proste količine.

Krajevni NOO morajo te spiske izročiti okrajnim NOO v kolikor ne vodijo sami kartoteke, predpisane za izdajo živilskih nakaznic, sicer pošiljajo Okrajnim NOO le tedenske izveščke. Poslanim spiskom je priložiti obračune mlatilnic.

K uredbi o prometu z žitaricami

Pri presoji uredbe o prometu z žitaricami vidimo na prvi pogled, da je ta uredba izdana z namenom, da se prepreči spekulacijo z najvažnejšimi življenjskimi potrebščinami. Člen 6 te uredbe pravi, da se smatra zadostno oskrbljen z žitom onaj kmetovalec, ki pridelata na osebo poleg drugih pridelkov 200 kg pšenice, rži ali ječmena ali 300 kg koroze. Tu vidimo, da te količine odgovarjajo normalnim časom v prehrani, za nekatere krajevne običaje pa statistiko še celo presega.

Radi tega je jasno, da ta kmet ne bo upravičen dobiti živilsko nakaznico za moko, ker jo je že v zadostni količini pridelal sam. Če vzamemo povprečni pridelok kmeta v Slovenskem Primorju, vidimo, da pridelata srednji kmet približno 300—400 kg pšenice, poleg tega še nekaj koroze, rži ali ječmena. Ako vzamemo povprečno, da šteje kmečka družina 4 člane, vidimo, da ta uredba ne bo obremenila našega kmeta, razen nekaj večjih kmetov, katerih je po statistiki, ki pridelajo več kakor je predpisano, 2½ do

Cl. 10. Podrobne predpise o organizaciji odkupa, načinu poslovanja in sestavi odkupnih komisij, načinu, kako je voditi spiske in knjige in kakšne obrazce naj se uporabljajo, izda Oddelek za trgovino in preskrbo pri PPNOO.

Cl. 11. Vsi prestopki te Uredbe se kaznujejo — v kolikor ne vsebujejo dejanskega stanja, kaznivega po Uredbi o pobujanju gospodarske sabotaže in nedopustne spekulacije — z denarno kaznijo do 30.000 lir, ob nezterljivosti pa s prisilnim delom.

Za preiskavo in sojenje prestopkov po tej Uredbi so pristojni Okrajni NOO.

Cl. 12. Ta Uredba stopi v veljavo z dnem objave.

Ajdovščina, dne 11. julija 1946.

Za Pov. PNOO, oddelek za trgovino in preskrbo:

Načelnik — Bernot France l. r.

Za Poverjeništvu PNOO, tajništvo:

Tajnik — Perovšek France l. r.

RAZGLASI

Ugotovljeno je, da se vozniki, potniki in cestni mešaji ne brigajo za predpise o zaščiti javnih cest in varnosti prometa na njih. Opaža se, da trgovci in posestniki skladajo les na cestnicah in na cestni svet, da lastniki ob cesti ležečih parcel orjejo tik do cestnice normalno na smer cestne proge ter s tem nanašajo na voznišče blato in nesnago ter ovirajo promet, da se postavljajo ograje, žive meje in druge gradbe tik cestnega sveta, s čemer se zmanjšuje preglednost ceste, da segajo veje sadnega drevja v cestni prostor, da so gnojšča še vedno bliže 5 m od javnih cest itd.

Da se navedeni in slični nedostaki ter prekrški cestnih predpisov čimprej odstranijo oziroma preprečijo, je potrebno, da sodelujejo poleg uslužbencev cestne uprave tudi organi NZ.

Isto so dolžni organi NZ, da na vsodržbenih obhodih kontrolirajo tudi zgoraj navedene nedostatke. Vse ugotovljene napake in prekrške cestnih predpisov morajo organi NZ javljati Okrajnim NOO. Dolžnost Okrajnega NOO je, da vse take prijave nemudoma preišče in ukrene vse potrebno, da se ovire s cest odstranijo ter krivci kaznujejo po zakonitih predpisih.

Bratina Rado iz Velikih Zabelj št. 1 je izgubil dovolilnico za moško kolo črne barve št. 14251, znamke Wander, izdane od Okrajnega NOO v Ajdovščini dne 21. V. 1946 št. 22051.

Citirana dovolilnica se proglašata za neveljavno.

Hrobat Franc, Dobravlj 77 je izgubil dovolilnico za moško kolo črne barve, znamke Bianchi, št. 08004, izdane od Okrajnega NO odbora v Ajdovščini. — Predmetna dovolilnica se proglašata za neveljavno.

Tršt Ivan, Porečje 24, je izgubil osebno izkaznico, ki je bila izdana od Krajevnega NO odbora v St. Vidu pri Vipavi. — Predmetna izkaznica se proglašata za neveljavno.

Vončina Alojzija, roj. l. 1911 v Gomilnici je izgubila osebno izkaznico, izdano dne 8. V. 1946 od Okrajnega INOO Grgar-Cepovan s št. 2523 in jo s tem proglašata za neveljavno.

Skapin Marka, roj. 22. sept. 1926 v Vipavi je izgubila osebno izkaznico, izdano od Okrajnega INOO Ajdovščina s št. 920 in jo s tem proglašata za neveljavno.

Cigoj Oskar iz Gojače št. 24, okraj Ajdovščina, je izgubil dovolilnico za žensko kolo črne barve, znamke Anker, in jo s tem proglašata za neveljavno.

S »Primorsko borbo« po naših vaseh

14. julija — dan prve obletnice, odkar izhaja »Primorska borba«. Že v teku noči sta prispela v Postojno dva kamiona, okrašena z zelenjem in parolami. »Primorsko borbo« v osako hišo, to je bilo geslo dneva.

Na sedežu okrajnega odbora ZAMJK so bili že zbrani tovariši in tovarišice. Med delom in petjem je minila noč in ob petih zjutraj sta bila kamiona pripravljena za pot. Vsem tovarišem sem dal še zadnja navodila, kako naj razdeljujejo časopise, in avtomobili so v prvem jutranjem vozu krenili na pot.

Na glavni cesti pod Nanosom smo srečali prve ljudi. Z očitnim nadusenjem so pozdravljali avtomobil, na katerem so oploplale velike slovenske in jugoslovanske zastave z rdečo zvezdo.

Prva postaja — št. Vid. Pred prostori KNOO so nas že pričakovali mladinci in mladinke, oblečeni v telovadne kroje. Tovarišica Mimica jim je naglo razdelila zavoje časopisov za okoliške vasi in štafete so odhitele.

Auto je krenil naprej. Preko Vipave, Ajdovščine in Čola smo dospeli na Črni vrh. Auto je došel že pol ure pred predvidenim časom, zato štafeta še ni bila. Čakali smo. Nekaj minut pred deveto je prikorakala četa mladink v športnih oblekah, z veliko zastavo na čelu in s pesmijo na ustih. Vsi hočemo čitati naše časopise, so vzklikale tovarišice.

Skozi Godovič in Idrijo je pripeljal avto v Spodnjo Idrijo. Velika množica ljudstva, od najmlajših pihalcev pa do starih očelov in mamic, je stala na cesti. Ko se je avto približal, je neka tovariška stopila na sredo ceste in z zastavo zaprla pot. Okročili »avtomobil«, sprejeli časopise in odhitele po vaseh.

Po nekaj postajah se je avto ustavil v Cerknem — nekdanjem glavnem mestu obojejenega ozemlja IX. korpusa. Cerkljanska mladina ni pozabila na svoje tradicije. Štafete so do minute točno razdelile časopise po vseh vaseh v okolici. Posebno dobro so se izkazale tovarišice Vera, Sonja in Iuka, ki so razprodale največ časopisov in zbrale največ prispevkov za tiskovni sklad.

Prav lep sprejem je bil zopet v Dolnji Tribuži. Tu so čakali na časopise skoraj vsi vaščani. Dekleta so obstopila avtomobil in ga okrasila s svojimi cvetjem. Pogovoril sem se s staro vaščanko. »Da, mi je rekla nazadnje, dobro se spominjam, kako so nam očasi kurirji nosili partizanske časopise. Nevarna je bila ta pot in mnogo jih je padlo v zasedah ter se niso več vrnili. Sedaj pa je svoboda in lahko beremo naše časopise brezskrbno. Samo, da bo pri nas končno Jugoslavija, pa bomo srečni.«

Ko smo se bližali Slani, smo zaslišali zvoke harmonike, ki je oriskala veselo, borbene pesmi. Mladi pionirček, morda je imel kakih osem let, je igral na veliko in težko harmoniko. Njegovi prati so se premikali urno po klaviaturi in pesem »Na juriš« je donela po vasi. Mlana pa je priskočila k avtomobilu in ga posula s cvetjem. »Res, lepšega dokaza, kako dobri so naši ljudje, pa ne bi mogel videti,« sem si mislil.

Tolminski okraj je imel najtežje naloge za razdelitev časopisov, kajti cesta do krajev ob Soči in v Trenti je prerezana po ujetnem bloku in o te kraje vodijo sedaj samo ozke, hribovite poti. Toda tu so priskočili na pomoč borci naše ljubljene ljudske armade, ki so sami prenesli časopise v oddaljene kraje. Najboljše so se izkazale o tem okraju mladinke Olga Znidar iz Stržič, ki je sama pridobila 15 novih naročnikov, Marica Manfreda iz Podmlece, ki jih je zbrala 8, in tajnica mladinskega odbora o Logarščah, ki je v 6 minutah napravila kilometer dolgo štafetno progo, prodala 55 znakov, pridobila 4 nove naročnike in zbrala mnogo prostovoljnih prispevkov. Tudi pionirček Silvo Golja iz Logarščah je v 20 minutah pretekel 2 km dolgo progo in prodal časopise v 9 hišah. Mladina iz Idrije ob Bači pa je zbrala 17 novih naročnikov.

Iz Tolmina je avto preko Vrat pripeljal v grgarski okraj. V vaseh po Banjski planoti, ki so bile okrašene z lepimi, velikimi zastavami, so mladi in stari z navdušenjem sprejemali časopise, ki so bili v nekaj urah skoraj vsi razprodani. Ob poti so stari očanci s stisnjeno pestjo pozdravljali avto, ki je hitel mimo njih. Na kamionu se je peljalo tudi mnogo ljudstva iz vasi na Planoti: hoteli so šoferju plačati vožnino, ko pa jim je odgovoril, da ne sprejme nobenega plačila, so dali prostovoljne prispevke za tisk v skrinjico na avtomobilu.

Dan »Primorske borbe« mi bo ostal globoko v spominu. Videl sem še enkrat, kako naše ljudstvo ljubi svoje glasilo in kako s tem navdušenjem manifestira za Osvobodilno fronto.

★

Pripovedovali so mi tudi, kako so po drugih okrajih sprejemali časopise.

V postojnskem okraju so organizirali razdeljevanje časopisov samostojno. Z duoma avtomobiloma so jih raznesli po glavnih cestah, po vaseh pa so jih razdelile štafete. V Senožetah so preko ceste razobesili napise »14. julij — dan Primorske borbe«. V vasi Palčje pri št. Petru je bila mladina posebno navdušena; po končanem štafetah so se zbrali v doborani vsi vaščani in tovariši Podkrižnik Milan jim je govoril o pomenu »Primorske borbe«. V vasi Gorenje, ki je bila med borbo vsa požgana, so izročili 200 izvodov časopisov mladinskemu delovnemu bataljonu, ki obnaša svojo vas.

Tudi v okraju Il. Bistrica je ljudstvo z veseljem sprejelo časopise. Prodani so bili vsi izpodi in v mnogih vaseh so ljudje izjavili, da bi jih radi imeli še več.

V okraju Herpelje-Kozina se je prav dobro izkazala mladina iz vasi Herpelje, Kozina in Tublje, ki ima svoj skupni odbor. V teh treh vaseh so pridobili

46 novih naročnikov, pri čemer so se najbolj izkazale mladinke Turčinovič Milka, Neva, Melika Angela, Jolanca in Nela. Izredno dobro se je izkazala tudi mladina iz Materije: v zgodnjem jutru so šli na prostovoljno udarniško delo — na polju so želi pšenico, dokler ni pripeljal avtomobil, potem pa so sprejeli časopise in jih razdelili po vasi. Tudi vas Prelaz ni zaostala; v desetih minutah so zbrali 12 novih naročnikov in že ob 11 dopoldne so prinesli poročila z denarjem na okr. odbor ZAMJK. V Cernečah je mladina dobro organizirala sprejem časopisov: na križišče je prišla vsa mladina z zastavami in z njimi so bili tudi pionirji.

Tudi v koprskem okraju so sprejeli časopise z velikim navdušenjem in v več krajih, tako n. pr. v Koprju, Izoli in Kuberti so se orisli mitingi, posvečeni temu dnevu.

Dan »Primorske borbe« je torej do-

S kamionom »Primorske borbe« po Pivki

Nedelja 14. julija je bila posvečena v coni B širjenju našega tiska. Kot že v času narodno osvobodilne borbe, tako tudi danes ljudstvo posveča polno pažnjo čitanju ljudskih časopisov in kljub delu pri obnovi in na polju najde vedno dovolj časa, da čita ter si tako širi pogled v svet.

14. julija so na vsežgodaj zjutraj odrinili kamioni po vseh cestah cone B. Po vseh vaseh, trgih in mestih so pionirski in mladinski sprejemali in pozdravljali te kamione in potem raznašali časopise v bližnje in daljnje vasi. Ni je bilo vasi v coni B, ki bi ta dan ne dobila že v dopoldanskih urah »Primorske borbe«. Veliki lepaki, ki jih je izdelala mladina, so s kričnimi barvami pozivali ljudi, naj širijo, čitajo in naročujejo napredno časopisje. Zelo lepo je bilo v okraju Ilirska Bistrica, kjer so napravili velike lepake z naslovi vseh časopisov.

Mi smo se pridružili okrajnemu šolskemu nadzorniku, ki je bil »oborožen« s fotoaparatom, s katerim je napravil nekaj prav lepih posnetkov. Kar hitro smo zdrveli po poljski poti proti Belskemu, kjer nas je čakala skupina mladenc. V vsaki vasi pod Nanosom so nas pričakovali, nas pozdravljali s cvetjem in odvezali, smejoč se, dragocen tovar, tiskano besedo primorskega ljudstva, katero naše ljudstvo samo čuva in brani.

V Hruševju bi kmalu izgubili prednje desno kolo pri avtomobilu. Kar na lepem so nam odleteli trije vijaki. »Oh, kakšna smola,« je vsa potrtja vzkliknila tovarišica Nada. Komaj pa je to izustila, se je pri nas ustavil ženitovnjaški voz in na vrat na nos

segel svoj uspeh. Ljudstvo je z navdušenjem sprejelo svoj časopis in s tem še enkrat manifestiralo za ljudsko oblast in za Jugoslavijo.

Zgodilo pa se je nekaj napak, ki jih bo treba v bodoče odpraviti. Tako n. pr. v Idriji odgovorni tovariši, ki bi morali voditi vso razdelitev časopisov, ni prišel do kamiona in mladina sama ni vedela točno, kako naj časopise razdeli, kar je vzbudilo upravičeno nezadovoljstvo. V več okrajih je bila tudi razdelitev časopisov, po številu izvodov nepravilna; v mnogih vaseh ni bilo dovolj časopisov in ljudje so bili nezadovoljni, ker so zahtevali »Primorsko borbo« v vsako hišo, izvodov pa je bilo premalo. Tudi poročanje o izvedbi akcije je bilo v nekaterih okrajih prepočasno, zaradi česar ni bilo mogoče prikazati vseh uspehov. Vse te pomanjklivosti in napake naj nam bodo šola za bodoče kolportážno in propagandno delo, ki zahteva večjo prizadevanost in živahnost, če hočemo res ustrezati borbenemu primorskemu ljudstvu. Matjaž.

Štab 52. delovne brigade Janka Premrla Vojka v Bjelini.

smo naložili naše časopise nanj: saj jih bodo radi oddali v tistih vaseh, skoz katere se peljejo. Znova je bila naša Nada dobre volje. Partizan ima peh zmeraj in povsod srečo: če izgubi kolo pri avtomobilu, sreča ženitovnjaški voz, pa je morda znova na višku.

Od tui smo se odpeljali proti Razdrtemu in Senožetam, kjer so nas že težko čakale skupine mladink pod velikim razpetim napisom preko ceste: širite naš tisk! Tovariš nadzornik je prenesel mladinko, ki je vsa nasmehana sprejemala časopis, in jo šikal. »Ali res?« je v ljubki zadregi vprašala, ko je opazila smeh ostalih tovarišic. Da, res je, ta tovarišica je prav taka kot vsi naši ljudje ta dan, ko so s smehljajem sprejemali naš časopis.

Se v Saječev smo zdrčali po kolo-vozu, ki so ga tamošnji ljudje popravili s prostovoljnimi delom. Tudi tam smo oddali neuklonljivo besedo »Borbe« za svobodo in ljudsko demokracijo Primorskega ljudstva ter se vrnili v Postojno.

Vsi smo imeli občutek ta dan, da Primorsko ljudstvo praznuje zmago nad črno idejo krvoločnih sinov rimske volkulje in in kričaskih napadov vsega zločinskega teptanja CLN-ovih band, gospodov, ki pišejo po Margotijevih navodilih v »Primorskega Slovenca«. Naša tiskana beseda je ta dan prišla v sleherni vas, prišla je med ljudstvo zopet tista beseda, ki jo je globoko in nežno občutil beneški ljudski duhovnik Podreka že pred pol stoletja, ko je narodu iz srca povedal: »Sem zvesta Slovenka, ker ljubim svoj dom.« Ogarev.

Pozdrav iz Brčkega

Bijela, dne 9. VII. 1946.

Prešlo je mesec dni našega bivanja na progi. Sestanki, konference, raporti, poročila na dionico, na Sekcije, na Glavni štab, dnevni ter desetdnevni mesečni izveštaji, vse se bliža vprašanju, kaj smo storili v tem mesecu. Spominim sem se, da bi od pomankljivo podanega poročila poslal izveleč tudi na Primorsko. Težko pišem sam o sebi, kajti pohvaliti bi se moral. Običaj je, da nas pogostoma obiščejo novinarji in fotoreporterji vseh največjih časopisov federalnih edinic Jugoslavije, zato bi bilo najbolje, ako bi vi sami listali z dneva v dan novine, kjer se beleži naša slava.

Ko smo objektivno izprašali našo vest, smo ugotovili že v začetku, da vsa tukajšnja mladina, da nam ljudstvo vseh federalnih edinic ne bi moglo izkazati večje ljubezni, zanimanja in pomoči, kot jo izkazuje. Ugotovili smo, da so nas nestrpno pričakovali.

Takoj preko stare slovensko-italijanske meje so nas pričakovali in pozdravljali, govorili in obsipavali z vprašanji. Prinašali so nam darove v ljubljani, Zidanem mostu, v Gunjah, v Brčkem, v Bijeli, povsod so preko nas pozdravljali trpinčeni in še boreči se narod Julijske Krajine, ki smo ga skušali častno zastopati.

Marsikdo zna danes povedati, kakšni so bili dnevi pred odhodom brigade. V Postojni smo se prvič zbrali vsi mladinci vseh okrajev Vzhodne Primorske, iz gorskih tolminskih bajt, pa do nizke istrske obale. Povsod je klic in vabilo mladine Jugoslavije globoko prodrlo v zavedna in predana srca naše mladine. Vsi smo razumeli direktivo maršala Tita. Vsi smo hoteli pokazati krivičnemu svetu, da v Julijski Krajini ni državnih meja, hoteli smo povedati tem zunanjim ministrom, da ne bomo nikdar priznali krivičnih črt. Hoteli smo povedati, kot smo se neustrašeno borili z ostalimi narodi Jugoslavije, tako hočemo z njimi obnavljati. Razumeli smo: ako bo naša Jugoslavija gospodarsko močna, bo s tem močna tudi Julijska Krajina. Pripravljeni smo bili na vse težkoče. Na nestrpnih obrazih prekaljenih mladincev se je spajal samo en izraz, v 295ih srečih je bilo čutilo eno samo voljo: obnavljati svojo zemljo!

V Gunjah na kolodvoru, ko so nas pozdravili razni govorniki, nam je tudi komandant Glavnega štaba Ivo Blažna želel dobrodoščilo. V besedah smo ponovili trdno voljo, da smo prišli na delo in učenje. Vse to smo kmalu pokazali. Pozdrav kakor tudi sprejem osmih brigad v Bijelem se je razvil v spontano manifestacijo, v pri-srčno in tovariško-manifestativno izražanje svojih občutkov.

Prespalimo smo noč na zadnjem kolodvoru v Gunjah, ker smo bili od poti utrujeni. Komaj je sonce vstalo, smo se pripravili na kamione, da nas odpeljejo na cilj dela, 24 km daleč.

Kot praznična budnica je ropot kamionov in veselo petje prešlo mesto Brčko. Meščani so nas začudeno in navdušeno pozdravljali. V Bijelem nas je pred taboriščem prihitela pozdravit mariborska mladina, zvečer pa vseh osem brigad. Pozabili smo na utrujenost. Svet je bil za nas popolnoma nov, čudovito naglo smo se privadili spremembam. Saj ostane človek prevzet od lepote prirode, zanimivih krajev, vedenja ljudstva, narodnih običajev, raznih verskih običajev, noš in načina življenja, vse je poglubo zanimanje človeka, da mu je postalo tu vse drago. Z ljudmi, ki so bili do osvoboditve zatirani, katerih politično prepričanje je bilo splošno popolnoma zgrešeno, je bilo težko ravnati. Danes je mladina tukajšnjih brigad lahko ponosna, da je tudi v tem pogledu z vzgledom in pravo politično zrelostjo pravilno usmerila delo in življenje večine prebivalstva.

Sprva so ljudje na nas gledali začudeno, skoraj so se nas izogibali, toda razumeli smo, kako je treba ravnati in v kratkem smo že opazili spremembe. Danes nas vabijo v domove na obisk, prinašajo nam žive, povsod nas prijazno pozdravljajo. Zdelo se jim je v začetku nepotrebno, kar mi tu delamo, danes pa razumemo, koliko bo proga izboljšala ozir. omogočila življenje, kako se bo s tem razvijala težka industrija, kako se bo njihovo dosedanje zaprtje življenje odprlo v široki svet.

Po ravni cesti, prečkajoč dvakrat mladinsko progo in končno preko rečice Tinje, se pripeljemo v majhno kmečko vasico Bijelo. Tu je naseljenih 8 brigad raznih narodnosti. Kontrolo vodi VI. dionica, kateri načeljujejo sami strokovnjaki, ki nas razpo-rejajo na razna dela v sekciji. To so strokovnjaki, ki odgovarjajo za večje sektorje dela. Glavni štab vseh delovnih brigad skrbi za pravo organizacijo edinic na delu, v disciplini, na kulturnem polju, fizikalnem, zdravstvenem itd. Res začudeni smo bili, videč tako organizacijo v vseh pogledih. Presenečeni smo nam tem, kako je mogoče voditi tako maso ljudi na tak način. Vsa zasluga gre predvsem samoiniciativnim tovarišem in rokovedjem, druga pa predanosti in samoiniciativnosti mladine, ki je razvila delovni polet na najvišjo stopnjo. Vse nam je jamstvo, da bo življenje vedno lepše, da bomo z lahkoto izvršili zadano si nalogo.

Brigada je organizirana po vojaškem sistemu. Edinica je formirana iz petih čet, vsaka četa je postavljena iz mladine dveh okrajev. Čete imajo svoje komandirje, namestnike in podrejene. V komandi so tovariši odgovorni za kulturno prosvetno delo, za fizikalno zdravstvo ter intendaturo. Isto tako je sestavljen štab brigade. Razumljivo je, da smo v začetku naleteli na veliko število težkoč in napak, kajti iz Primorske smo šli

materialno in organizacijsko slabo pripravljeni, toda z vglodom ostalih brigad, predanostjo in odločnostjo smo premagali težke naloge. Ze doma smo razumeli, da se z delom na progi rešuje politično vprašanje, da se tu utrjuje bratstvo in edinstvo vseh jugoslovanskih in ostalih narodov. Lahko rečemo, da smo šele na licu mesta ugotovili, kako globoko se razumejo in upoštevajo narodi Jugoslavije. Gajenje smo in hvaležni! V manjšem obsegu je zanimivo, kako se ta princip izvaja v brigadi sami, zanimivo je tovarišstvo in nerazrušljivo prijateljstvo, ki je takoj zavladalo. Ze v začetku se izvaja kolektivno življenje.

Morala se postopoma z dneva v dan viša, delovni polet sam pa je dosegel skoraj najvišjo stopnjo. Pripravljeni smo na vsako delo. Prvega junija smo bili določeni na gradnjo 250 m dolgega nasipa, ki smo ga izgotovili do 24. junija in nanj naložili preko 6000 kubicov. Delo je bilo tako enostavno, da smo proti koncu želeli novega specialnega dela, da bi lahko pokazali svoje strokovne sposobnosti. V tem pogledu smo svojačasno formalni neke skupine strokovnjakov raznih strok, na čelo katerih smo postavili praktično zmogljive ljudi s teoretičnim poukom. Danes imamo v vsaki četi mladince, ki z lahkoto rešujejo probleme dela na mestu, katero zahteva razne stroke. S takim organiziranjem si lajšamo delo. Istočasno so mladinci, ki imajo veselje do tega, dodeljeni vezbanju. Do sedaj smo dali na razne tečaje okrog 20 ljudi, ki so povsod pokazali najboljše uspehe, razne druge specialiste smo nudili na druga pomožna dela.

Dne 25. junija smo bili določeni na gradnjo 60 metrov dolgega mostu preko Tinje v bližini Bijelega. Most bo sestavljen iz 5 stebrov, na katere se nastavi železna konstrukcija. Pri tem delu, ki dobro napreduje, smo naleteli na velike težkoče radi močnega prodiranja vode. Pri zgraditvi mosta moramo biti udarna brigada. Borili se bomo za prehodno brigadno zastavico. Saj smo pokazali pravi polet v prvih dneh in nam je zato bila že v desetih dneh dana pohvala. Ne bom omenjal veselja, ko smo dobili v 20 dneh drugo pohvalo. V teh dneh je bilo proglašeno 8 udarnikov in 15 pohvaljenih. V prvih desetih dneh smo dobili četno prehodno zastavico. Na fizikalnem polju ne moremo zabeležiti točnih uspehov zaradi pomanjkanja različnega orodja. V lahki atletiki smo premagali že razne brigade, ravno tako z nogometno ekipo. Tedensko imamo po 5 ure fizikalne vaje ter vsako jutro prave vaje. Na kulturnem polju nismo dosegli onega razvoja kot je bilo pričakovati.

Obisk češkoslovaške mladine v vasi Gorenje

Dne 4. julija 1946 je obiskala vas Gorenje češka mladina. Zbralo se je mnogo vaščanov, ki so v prisrčnem sprejemu pokazali, kako utrjeno je bratstvo in edinstvo vseh slovanskih narodov. Delovni bataljon iz vasi Bukovje, Strmica, Studenega in Belskega jih je pri obnavljanju vasi navdušeno pozdravil. Češka mladina je z zanimanjem ogledovala statistično tablo sredi vasi, na kateri so vpisani točni podatki v času NOB interniranih in pobitih vaščanov, porušeni in požgani hiši. Vodja, spremljevalec češke mladine je tolmačil stanje Primorske prav s primerom te vasi. Češka mladina je prišla za delo in pomagala našim mladincem. Nato je bil na prostoru, pripravljenem za kulturne prireditve, prisrčen pozdravni nagovor tovariša Posega Mirota, ki je v imenu postojnskega okraja sprejel Čeha. V svojem govoru je naglasil, kako je tudi češka mladina pripomogla k dokončni zmagi nad fašizmom in da prav tako sodeluje v nadaljnji borbi z vso ostalo demokratično mladino sveta, ki si ustvarja novo in boljše bodočnost. Želel je, da bi odnesli s seboj najboljše vtise in izročil pozdrav ostali češki mladini.

Za njim je pozdravil v imenu ljudske oblasti tov. Elo Garzaroli. Enotnost in skupno sodelovanje jugoslovanskih in češkoslovanskih narodov, bo ista kot je

Predvsem zaradi tega, ker je mladina izšla vso voljo in elan samo v materialno delo na progi, tako se za vse ostalo dovolj ne zanimamo. Predelali smo razne brošure o razvoju OF, o komсомолu, razna strokovna predavanja, pravoslovje itd. Na prostnem polju se učimo skoke in recitacije. Pevski zbor je obkroževan od vseh ostalih brigad. Imamo tudi majhno godbo, žal pa nam primanjkujejo instrumenti. Nastopili smo prav te dni z mitingom, ki je dobro uspel. Največjo pažnjo polagamo na higieno in zdravje. Po četah imamo bolničarje, katere kontrolira zdravnik, ki pogostoma predava o higieni in zdravstvu.

Res pravo primorsko navdušenje, prisrčnost in revolucionarnost kaže naša mladina, kadar nas obiščejo delegacije. Netroj pozdravnih pism in resolucij nismo v začetku niti utegnili prečitati. Pred dnevi so nas obiskali ministri zvezne vlade in tovariši Rate Dugović. Pred kratkim smo prejeli veliko pošiljko materiala iz Primorske, katerega so darovale naše družine za mladino. Zopet smo čutili kot v času borbe, kako je naše ljudstvo strnjeno; zopet smo čutili, da so naše matere pripravljene na vsako žrtve za dosego pravičnih ciljev. Ze ko smo odšli, nas je ljudstvo, posebno RK obdaril z živčjem in cigaretami. Vedno pogostije nas obiskujejo igralske skupine in gledališča iz Srbije, Hrvatske in Bosne, športniki z raznimi programi in kino predstavami. V brigadi sami skušamo pravilno razvijati in usmerjati moralno življenje.

Pred dnevi je prispela na progo albanska brigada, kmalu nato še istrska, češka, ki se nahaja v naši bližini. Dospela je tudi III. Primorska brigada P. Tomažiča, toda določena je bila na sektor Banoviči, zato je še nismo obiskali.

Ko smo odpotovali, so nas očeti in matere opominjali, naj se zavedamo svojih dolžnosti ter naj storimo vse za svojo domovino. Obljubili smo dosledno borbo okupatorju pred leti in zmagali, danes obljublamo dosledno pomoč svoji domovini pri obnovi. Politična zrelost, zavednost in predanost naših ljudi je jamstvo za zmago. Pokazali hočemo vsemu svetu, koliko je zmogljiva jugoslovanska mladina po tako težki borbi. Ravno vdne, ko čitamo iz dnevnih novic o krivicah, zopet odločajo naši izmučeni deželi na konferenci v Parizu njeno usodo. V dneh, ko se v Trstu in Gorici dopušta ubijanje najboljnih antifašistov in zaigiranje ter ropanje stanovanj demokratičnih ustanov, dvigamo glas, da ponosno povemo celemu svetu, naj ne prodajajo naših ljudi italijanskim fašistom, naj se ne mešajo v naše zadeve in naj držijo svoje obljube.

bila doslej. Rekel je še, Trst je naš in vaš, kot je Praga vaša in naša.

Navdušenje je bilo veliko, mladina je vzklikala Titu, Benešu in narodom obeh bratskih držav.

Vodja češkoslovaške mladine Jiri Hol se je prisrčno zahvalil za sprejem in obljubil, da bo o vsem natančno poročal mladini v svoji domovini. Izrazil je svojo začudenje nad delom in poletom naše mladine in nad enotnostjo naših narodov. Tudi oni bodo vztrajali z nami v borbi za naše pravice in za pravice vseh narodov sveta ter nas vedno in povsod podpirali.

Nadalje jih je pozdravil komandant bataljona, domačin, ki se jim je zahvalil za pozornost, katero so izkazali s svojim obiskom, kar je dalo našim mladincem ponovno pobudo in večje navdušenje za delo pri obnovi.

Po končanih govorih je mladina zaplesala Titovo kolo, prepevala partizanske in narodne pesmi, nakar so odšli na ogled postojnske jame.

Pri odhodu je delovni bataljon obkolil avtoBUS in še enkrat zaplesal kolo. Slovo je bilo ganljivo, ker se je naša mladina težko poslovila od bratov Čehov.

Po ogledu postojnske jame, so prejeli od mladine postojnskega okraja prepis spomenic, ki so bile poslane raznim mednarodnim forumom, in slike našega narodnega heroja Janka Premrla-Vojka.

Razstava tiska v Ajdovščini

Okrožni odbor Osvobodilne fronte za Vzhodno primorsko okrožje je priredil v Ajdovščini razstavo naprednega tiska, ki prikazuje tiskano besedo iz časa narodno osvobodilne borbe in današnje tiskane besede. Razstava je vzbudila veliko zanimanje med ljudmi, ki prebirajo knjige in časopise

ter si beležijo naslove raznih izdaj, da si jih bodo nabavili, naslove raznih člankov, ki so jih posebej opazili v naših časopisih. Obisk na tej razstavi tiska je pokazal, kako veliko zanimanje vlada med našimi ljudmi za slovensko tiskano besedo.

Kako je v drugih državah

Današnja Španija

Govoriti o sedanjem položaju v Španiji, pomeni predvsem govoriti o vprašanju borbe proti ostankom fašizma na svetu, kakaj Francova Španija je zdaj eden najnevarnejših fašističnih brigov v Evropi.

Iz primera Španije je jasno razvidno, da zmaga, ki so jo izvojevali svobodoljubni narodi v tej vojni, ne pomeni konca borbe za konsolidacijo demokracije in za zagotovitev mirnega razvoja narodov, ki so se rešili hitlerjevske jarma.

Reakcionarne sile na svetu, vojni hujšaki in vojni dobičkarji so zelo aktivni v smrtelnem boju, da dosežejo, česar se jim ni posrečilo med vojno, da razbijejo enotnost demokratičnih

in drugim v resnici demokratičnim narodom pri vprašanju izročitve vojnih zločincev, nam je jasno, da takšna gesta, kakršna je prevoz ostankov »Sinje divizije« v Barlecono, lahko povzroči pri svobodoljubnih narodih samo nejevoljo in ogorčenje.

Pri podpiranju Franca igra vidno vlogo tudi Vatikan, ki ne zamudi nobene prilike, da bi ne naglasil odkritih simpatij do Francovega režima. Papež Pij XII. je poslal Spancem po radiu, ko se je novembra lani obrnil nanje, naslednji blagoslov: »Blagoslovjam poglavarja vaše države, vašo vlado, duhovništvo in ves španski narod.« Ta blagoslov je Franco zaslužil zato, ker je pobil stotisoče ljudi, ker je med

umaknil, ali da se bo špansko vprašanje v skrajnem primeru rešilo na mednarodni konferenci. Ta politika je dovolj prozorna. Njen namen je, preprečiti razvoj borbe ljudskih množic v sami Španiji, borbe, ki postaja od dne do dne bolj srdita, in da uspeva prijatelje španskega ljudstva, naj bi prekrižanih rok čakali razvoj dogodkov v Španiji. Jasno je, da je takšna politika voda na Francov mlin.

Kar se tiče španskega ljudstva, je spoznalo, da je močnejši Francov režim vreči le z borbo. To kažejo številna dejstva, ki pretresljivo govorijo, da špansko ljudstvo ve, kaj je prava demokracija, da se zna zanj boriti in da niso bile zaman hude žrtve med

Manresi so partizani ubili štiri žandarje, šest jih pa teže ranili. V posameznih krajih prihaja do srditih spopadov med partizani in rednimi četami. V teh borbah padajo žrtve tudi v vrstah partizanov, toda na njihovo mesto stopajo novi borci. Tako je v Colmenarju pri Malagi skupina partizanov, ki je bila obkoljena v skalovju, tri dni nudila srdit odpor. Fašistom je se posrečilo spustiti iz zrak skalovje in tako so borci padli, ker niso hoteli pasti živi sovražniku v roke.

O borbi španskega ljudstva govorijo tudi številni ilegalni listi, ki jih tiskajo v sami Španiji. Marca 1945 je falangistični list »Pueblo« objavil senzacionalno poročilo, da je bila v madridskem predmestju Carabanchelu odkrita podtalna tiskarna centralnega glasila Komunistične partije »Mundo obrero«. Nekaj dni po tem poročilu je krožila po Madridu nova številka »Monda obrero«, ki izhaja redno nadalje na štirih straneh. List »Unión« izhaja na 16 straneh. Razen teh listov izhaja še cela vrsta drugih, med njimi glasilo Združene socialistične katalonske stranke »Tribuna«, glasilo splošne delavske zveze »Unión«, glasilo Vrhovne junte (uporniškega sveta) narodne enotnosti »Reconquista de España«, vojaški list »La voz del soldado«, mladinsko glasilo »Juventud« itd. To kaže, da se špansko ljudstvo žilavo bori za svobodo in demokracijo. To pričajo številne demonstracije in delavske stavke. 16. februarja letos, ob desetletnici zmage na volitvah leta 1936, je prišlo do velikih demonstracij v vseh večjih španskih mestih. Istega dne je eksplodirala bomba v poslopiju pokrajinskega odbora falangistične stranke v Barceloni. Februarja je tudi izbruhnila velika stavka tekstilnih delavcev v katalonskem tekstilnem središču Manresi.

Franco skuša s surovimi represevnimi ukrepi zaustaviti borbo ljudskih množic. Ohrablja se s politiko »nevmešavanja« v španske zadeve, ter se nadalje obeha in strelja, preliha kri najboljših borcev ne le za svobodo španskega ljudstva, temveč tudi za svobodo drugih narodov. Ustrelitev Christiana Garcie in tovarišev je bil zločin, enak zločinom, ki so jih nedavno počeli hitlerjevci po vsej Evropi. Christiano Garcia ni bil le oficir španske republikanske vojske, temveč tudi organizator španskih partizanov, ki so se borili proti Nemcem v južni Franciji, v departementu Aude. Garcia je bil poveljnik III. divizije notranjih francoskih oboroženih sil. Posebno se je proslavil, ko je na čelu svojih enot naskočil zapor v Nimesu, kjer je osvobodil številne zaprte francoske protifašiste. Njegova ustrelitev je predzgodila izjavo vseh borcev, ki so se v vojni borili proti Nemčiji. Zato narodi, ki so trpeli pod fašističnim škornjem, ne morejo razumeti, zakaj se dovoljuje, da fašistični krvnik, kakršen je Franco, lahko neovirano počenja zločine. Zakaj salva, ki je bila izstreljena na Garcia in njegove tovariše, je bila naperjena hkrati na svobodo francoskega naroda, na svobodo vseh demokratičnih narodov. Se tem slabše je, da Garcia in njegovi tovariši niso edine žrtve, ki so padle pod Francovimi krogami v zadnjih mesecih. 28. oktobra je bilo v Alciru ustreljenih 11 protifašistov. 25. februarja so bili v Barceloni ustreljeni 4 protifašisti na čelu z Jeanom Arvalom, medtem ko še mnogi drugi čakajo po ječah, da jih izvelejo na morišče.

Zaradi teh dejstev niso mogle ostati ravnodušne resnično demokratične sile na svetu. Razumljivo je, da je to izzivanje prisililo ljudske množice v mnogih demokratičnih deželah, da odločno zahtevajo učinkovite ukrepe proti Francu in njegovemu režimu. To je zahtevalo tudi vse naše ljudstvo v ime-

na zborovalcev na velikem protestnem zborovanju 18. marca v Beogradu. Akcija francoskih železničarjev, ki so sklenili, da ustavijo promet čez špansko mejo, sklep francoske vlade o ustavitvi prometa s Španijo, deklaracija češkoslovaške vlade za zahtevo, naj se »enkrat za vselej odpravi fašistično nasilje v Španiji«, eksplozija bombe pred španskim poslanštvom v Kopenhagenu, odklonitev rotterdamških delavcev, da bi naložili ladjo, ki naj bi odplula v Španijo, in številne druge akcije jasno pričajo, da je po vsem dozorelo vprašanje odločnega reševanja španskega vprašanja. V zvezi s tem bi bilo, vsekakor mnogo bolj koristno za mir na vsem svetu, če bi v Varnostnem svetu namesto, da zavlačujejo iransko vprašanje, postavili na dnevni red vprašanje likvidacije Francovega režima.

Vprašanje odprave Francove diktature v Španiji je dozorelo tudi zaradi uspešnega reševanja nekega drugega vprašanja, namreč, kdo bo po Francu prišel na oblast.

Kakor je znano, je lani avgusta Jost Giral, član levičarske republikanske stranke in prvi predsednik španske vojne vlade od julija do oktobra 1936, sestavil novo špansko vlado. Giralovi vladi se ni posrečilo, da bi prvotno združila vse resnične demokratične sile, ker so izven vlade ostali: Komunistična partija Španije, Združena socialistična stranka Katalonije, levo krilo socialistične stranke na čelu z Negrinom, Splošna delavska zveza, leva republikanska stranka in baskijska narodnostna skupina. Španski demokrati so se lotili dela, da se ta pomankljivost odpravi in da Giralova vlada postane koncentracija vseh demokratičnih sil. V tem pogledu je bil napravljen korak naprej s tem, da je letos ob koncu marca vstopil v vlado zastopnik Komunistične partije, Santiago Carillo, ki je bil med špansko vojno predsednik Združene socialistične mladine Španije.

Zastopniki demokratičnih strank, ki so bili izven Giralove vlade, niso delali nobenih težav novi vladi, prizadevali pa so si, da bi se vlada razširila, tako da bi se lahko z večjo avtoriteto lotila reševanja glavnega vprašanja, namreč, kako bi očistili Španijo od Franca in falangistov. Se pred vstopom komunistov v vlado je bivši predsednik vlade Negrin izjavil: »To vlado je mogoče kritizirati, ne more se pa tajiti, da je zakonita.« Dolores Ibaruri je od svoje strani naglasila, da »med komunisti in gospodom Giralom, demokratom, ki je zelo dobro znan zaradi vloge kot šef republikanske vlade v prvih mesecih naše osvobodilne vojne, ni nobenih nepremagljivih nesoglasij... toda zaradi neke stvari nisimo soglasni, in sicer, da ni v vladi, ki je on zdaj njen predsednik, osnovnih sil, na katere se mora nasloniti republikanski režim.«

Uspešna pogajanja v marcu kažejo, da se tudi ta pomankljivost postopno odstranjuje in da je Giralova vlada na poti, da se izpremeni v vlado, narodne koalicije.

To bo nedvomno pospešilo proces nastanka borbene enotnosti med ljudskimi množicami v sami Španiji.

Junaška osvobodilna borba španskega ljudstva proti Francovi diktaturi, soglasne zahteve ljudskih množic v demokratičnih deželah, da se likvidira fašistično žarišče v Španiji, in razširitev nove španske vlade, so tri dejstva, ki kažejo, da je vprašanje Španije lahko uspešno rešeno brez nadaljnjega odlaganja.

Sedanje stališče posameznih držav in vlad do Španije bo v ožjih širokih ljudskih plastih merilo, v kakšni meri je tem državam in vladam za ohranitev in utrditev miru, za resnično svobodo in demokracijo.

sil, povzročijo novo vojno z željo po revanši za poraz, ki so ga pretrpeli v vojni. Španija pomeni enega močnejših členov v vsem sklopu te reakcionarne politike. Zaradi tega ima Franco še vedno številne skrite in javne prijatelje, ki si na vse načine prizadevajo, da bi rešili njega in njegov režim.

Ce si ogledamo поблиže, kdo so Francovi prijatelji in zaradi česa ga podpirajo, spredvidimo, da so to predvsem znani reakcionarni krogi v Angliji in Ameriki, ki jim Francov režim pomeni morebitnega partnerja v borbi proti demokratičnim silam v svetu in pri zagotovitvi industrijskih koncesij, ki jih uživajo v Španiji dolgo vrsto let.

Dovolj je že, če si ogledamo poslovanje »Špansko-ameriške banke«, da nam postane bolj jasno, zakaj so reakcionarni krogi na zahodu naklonjeni Francu. Rezerve te banke so znašale leta 1935 le 70.320.000 pezet, medtem ko se leta 1944 dvignile na 150 milijonov 930.000 pezet. Ta banka je lahko po letu 1943 odprla 70 novih podružnic. Podružnice največje španske banke »Urquijo« (»Urquijo Catalane«, »Urquijo Vascondago« in »Vzhodno-španska banka«) je prevzela »Špansko-ameriška banka«. V zvezi s pogodbo, ki je bila sklenjena med banko »Urquijo Vascondago« in »Špansko-ameriško banko«, preide pod ameriško nadzorstvo precejšen del teške španske industrije in med drugim delnice morskih ladjedelnic. Družba »Standard Oil« ima kontrolo nad španskimi petrolejskimi družbami. Tekstilne tovarne v Kataloniji prejemajo surovine iz Amerike in Anglije. Razen tega so posamezne ameriške tvrdke prevzele zgraditev in elektrifikacijo španskih železnic, razširitev telefonskega omrežja, zgraditev letališč, izpopolnitev prila, zgraditev naprav itd. Franco prodaja Španijo in njena bogastva za bagatelo, samo da bi si pridobil čim več vplivnih ljudi, ki bi mu pomagali v neprimerni, ki bi mu pomagali, kakor je liki. To dela bolj rafinirano, kakor je delal po letu 1936, ko je dajal španska bogastva tako rekoč zastoj Hitlerju in Mussoliniju. Toda rezultat je eden in isti. Medtem ko Franco izvažja bogastvo iz države, špansko ljudstvo umira od gladi. Da bi si pridobil simpatije delavstva v mestih stradalo. Jasno je, da ta politika Francovega režima ni slučajna in da na drugi strani ta politika uživa izven meja Španije vsestransko podporo reakcionarnih krogov posameznih dežel. To je razvidno tudi iz dejstva, da so zavezniške okupacijske oblasti pustile Francovim uradnikom brez vsake ovire zbrati ostanke »Sinje divizije« iz raznih nemških mest in jim omogočile prevoz iz Genove v Barcelono. Tako so 17. februarja letos prispeli v Barcelono ljudje, ki so se borili pod Hitlerjevo armado na sovjetsko-nemškem bojišču. Če vemo, kakšne ovire delajo nam

vojno nudi znatno pomoč Hitlerju in Mussoliniju, in končno, ker je po zloumu Nemčije, odprl na stečaj vrata za SS-ovce, degreliste, musertovce in druge izvržke, ki bi morali v svojih deželah odgovarjati pred ljudskimi sodišči za zločine, ki so jih počeli skupaj s hitlerjevci v Evropi.

Taka politika očitno vzpodbuja Franco, da nadaljuje z nasiljem v Španiji in z raznimi manevri v zunanji politiki, ki je njihov namen, da bi se poslabšali dobri odnosi med državami, ki so se skupno borile proti fašizmu. Tej politiki je treba pripisovati, da je mogoče zdaj, po zloumu Hitlerjeve Nemčije, slišati besede, podobne tistim, ki so bile 8. marca letos izgovorjene po falangistični radijski postaji »Valladolid«: »Bivši borci, bodite na straži! Vsi mi, ki smo se borili v strelskih jarkih skupaj s Francom, moramo biti pripravljeni, da stopimo na njegovo odredbo ponovno v borbo.« Te besede in druge njim podobne, ki donijo dan za dnem po Francovi Španiji, niso slučajno izgovorjene. Posledica so raznih trgovskih pogodb, ki so bile zadnje čase sklenjene s Španijo. Posledica so izjav in govorov, podobnih Churchillovemu govoru v Fultonu. Posledica so politike, podobne tisti, ki jo vodi glede Julijske Krajine. Vse to daje hrano Francu in njegovemu režimu, to ga hrabri in vzpodbuja, da se napihuje ter šopiri, da rožlja s sabljo, čeprav so svobodoljubni narodi pričakovali, da se bo znašel na zahtojni klopi skupaj z Göringom in Hessom.

Vendar se Franco in njegovi prijatelji zunaj Španije ne čutijo varne. To je tudi razumljivo, zakaj sile demokracije, progresivne sile niso bile nikdar močnejše kakor dandanes. Nikdar še ni bilo med narodi toliko odločnosti in volje, da se uničijo ostanki fašizma, da se uničijo vsa tista žarišča, ki lahko ponovno zanetijo vojni požar. Zato španska reakcija in reakcionarni krogi izven Španije igrajo na obe politični karti. To je karta, na kateri je natiskan Don Juan kot bodoči španski kralj. Ti krogi želijo, da bi kompromitiranega Franca zamenjali reakcionarni monarhistični režim. Ti načrti so razgibali tako imenovanega »pretendenta za španski prestol«; zaradi njih obiskuje razne salone, sprejema novinarje, daje izjave. V zvezi s temi načrti je prišel zopet na površje tudi Gill Robles, ki izjavlja, da namerava sestaviti monarhistično vlado. Vsekakor so s tem načrtom tesno povezane tudi monarhistične »demonstracije« v Pamploni, Valenciji in drugih mestih, ki jih prirejuje pod geslom: »bog, domovina, kralj« in na katere gleda Francova policija skozi prste. To vse delajo z željo, da bi v Španiji prišlo do spremembe, a da bi se vendar nič ne spremenilo. Zaradi iste želje, da bi v Španiji ne prišla do izraza ljudska demokracija, delajo vzporedno tudi propagando, češ da se ni treba boriti proti Francu, ker se bo sam

triletno državljansko vojno. V Španiji se borijo številni partizanski oddelki, ki zadajajo francistom čedalje hujše udarce.

Blizu Requene je kazenska ekspedicijska, ki je zasledovala neki partizanski oddelke, padla v zasedo. Poveljnik kazenske ekspedicijske je bil ubit; žandarji pa so odvrgli orožje in pobegnili. V mestecu Casseta de Lorca so partizani ubili žandarmerijskega komandirja (guardie civil) Abraama Lopezja, ki je bil zloglasen koljač. V mestecu Porto (pri Orensi) so partizani spustili v zrak vojašnico, kjer je bila žandarmerija, in pobili vse žandarje. V pokrajini Geroni so partizani osvobodili iz zaporov nekaj protifašistov, med njimi Julija Mendesa, Santosa Garcia in Gregorja Fernandezja. Pri

KORENINE FAŠIZMA V ITALIJI

Notranjepolitičen položaj v Italiji je označen doslej s tem, da je ljudstvu odvzeta možnost, da bi stopilo na pot odločnega iztrebljenja ostankov fašizma in izvršilo reforme, ki so potrebne, da se preprečijo poskusi povratka fašizma. Sile, ki so svoj čas poklicale fašizem v življenje in na oblast, so ohranile v glavnem podporo zunanjih činiteljev in tako obdržale svoje ekonomske in politične pozicije. Te sile niso izgubile upanja, da bodo znova natakile italijanskemu ljudstvu uzdo.

Kakor vemo, so glavni pobudniki fašizma finančni mogotci. Pred vojno je bila dobra polovica vsega delniškega kapitala v deželi v rokah nekaj ogromnih družb, ki so bile pod osebnim pokroviteljstvom Mussolinija. Dejanski gospodarji dežele so bili 85 milijarderjev in 200 milijonerjev, kolikor jih je imela Italija. Oni so določali smer notranje in zunanje politike fašizma. Ti elementi so v glavnem ohranili svoje ogromno bogastvo in danes so tako ali drugače po večini povezani z italijansko liberalno stranko.

Nedotaknjena so ostala veleposestva in privilegiji zemljiške gospode, ki je bila opora fašističnega režima. Največja veleposestva v Italiji so še vedno vir bede in brezpravja milijonov prebivalcev. Se vedno niso razmajane najbolj tlačanske oblike izkoriščanja kmetov, oblike kolonizma. Italijanska gospoda, ki je svoj čas storila vse za popularizacijo fašizma, ni utrpela nobene škode po osvoboditvi, temveč je dobila nov vpliv in postala zvezni člen s svetovno reakcijo.

Na svojih vodilnih položajih je ne malo generalov, ki so povezali svojo

usodo s fašističnim režimom. To so udeleženci pohodov v Abesinijo, Albanijo, Grčijo, Severno Afriko, Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo. V vrstah vojske, policije in žandarmerije je ostalo ne malo fašističnih razbojnikov in vojničnih zločincev. Ti banditsko napadajo delavske organizacije.

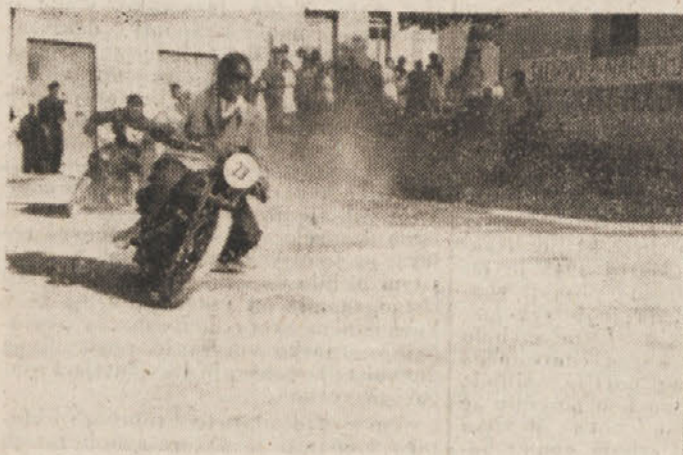
Med pobudnike profašistične borbe spada ne malo visokih duhovnikov. Svoj čas so tesno sodelovali z Mussolinijem. Med te spada tudi milanski nadškof kardinal Schuster. Pod vodstvom bivših stebrov fašizma je na stotisoče duhovnikov, menihov in redovnic, verskih bratovščin, ki širijo parole proti demokraciji, in najbolj krvav med krvniki je bivši tajnik fašistične stranke Sforza, ki je po krvavih zločinih našel zatočišče v katoliškem samostanu.

Splošna zastava vseh reakcionarnih in profašističnih sil sta monarhizem in klerikalizem, vendar pa se najbolj zagrizeni fašisti previdno skrivajo pod togo demokratov, liberalcev, vnetih pristaev svobode in se njihove skupine skrivajo pod strankami takih nazivov. Politični vpliv in množična baza teh skupin pa sta neznatna. Vsi ti moralno razkrojeni elementi, ki se danes družijo okrog teh strank, ki imajo en sam namen, ponoviti poskus iz leta 1919 do 1922, se družijo v eno peščico, v strahu pred množicami iz mrznje do ljudstva, ki je strlo fašizem, iz mrznje do demokracije in protifašističnih strank. Za mobilizacijo kadrov izkoriščajo težke ekonomske in politične razmere v Italiji, katerim so prilagodili svoje fašistične demagoške parole. Kakor vemo, se je fašistom in nji-

hovim pomagačem končno posrečilo organizirati v Italiji bolj ali manj množično gibanje, v katerega so pritegnili neznačajne ljudi, ljudi, ki so zaradi ekonomskih težav izgubili perspektivo; vrsto brezposelnih, bivših vojakov, vojnih ujetnikov, malih uslužbencev, ki jih vodi fašistični novinar Giannini, in ki se imenujejo: »Fronte uomo qualunque« (fronta navadnega človeka). Sam kongres qualunquistov pa je jasno pokazal tudi Italijanom, da se ponavljajo prizori iz dolič dobe fašističnega gibanja, in sicer prav v njegovih začetihi. Na kongresu so padale demagoške fraze o svobodi ter pozivi na borbo proti »tiraniji« protifašističnih strank, med slavošpevi katoliški cerkvi pa so padali vzkliki: »Na Beograd! Smrt komunistom!« itd. Celo zmerni krogi Italije priznavajo, da spominja Gianninijev kongres na divjanje fašističnih kongresov. Italijanski časopis »Italia sera«, ki je ves čas nastopal proti Združenim narodom v času vojne, pa je začel govoriti o neobhodnosti tretje vojne in zahteva za Italijo pravico za takojšnjo obnovo njenih vojnih organov in pri tem ne samo v interesu same Italije, temveč v interesu vseh tistih, ki so pripravljene storiti učinkovite ukrepe za »rešitev« zapadne civilizacije.

To jasno kaže, kako globoko so zakoreninjene reakcionarne klike v Italiji in kako tesno so povezane z ostanki bivšega fašizma. To je ponoven dokaz, kako velikega življenjskega pomena je strnitev vseh miroljubnih demokratičnih sil v borbi za mir, in kako kategorična je neobhodnost, da se v vseh deželah fašizem dokončno likvidira.

FIZKULTURA

Z motodirke v Ilirski Bistrici.

Moto-dirke v Bistrici

Motosekcija Fizikturnega društva v Ilirski Bistrici je priredila minulo nedeljo (14. 7. 1946) motociklistično krožno dirko na progi, ki je dolga 2160 metrov. Proga je precej peštra in je zahtevala od dirkačev velikih spretnosti in drznosti. Kljub temu pa je uspela sijajno in brez najmanjšega incidenta, za kar gre zasloga predvsem tehničnemu vodstvu. Dirke so se udeležili tudi gostje z Reke, iz Sušaka, Trsta, Opatije, Ajdovščine ter dva domačina. Pričakovalo se je tudi dirkačev iz Ljubljane, ki pa se niso odzvali iz neznanih vzrokov. Za sijajno organiziranost se je v imenu gostov zahvalil tov. Lombardi z Reke in pravi, da boljše organiziranosti ni pričakovati niti v mestnih in velikih dirkah. Tov. Kovačič iz Doline pri Trstu je povabil vse dirkače, naj se odzovejo na prihodnjo motodirko, ki bo v Trstu, ter se istočasno zahvalil za disciplino in tovarštvo, ki je vladalo pri dirki. Prireditelj je bila namenjena za obnovo »Mladinskega letovišča na Korenu«. Žal, da naše ljudstvo še ne vidi pomena in smisla dirk, zato pa je bila udeležba precej pičila. Prisostvovalo je okrog 1000 gledalcev. Pripricani smo pa, da bo prihodnji več gledalcev, kar bo znatno povzdignilo tudi finančni uspeh, saj smo že sedaj videli gledalce iz daljnih vasi in krajev.

Zvečer so bile razdeljene med zmagovalce nagrade v Delavskem domu. Tovariš predsednik FD Ilirska Bistrica Sket Vinko je imel na vse dirkače primeren nagovor, se zahvalil za tovarštvo in disciplino ter jih povabil, naj se prihodnjič prav tako in v še večji meri odzovejo. Ker je bil uspeh tehnično in športno na visko, so bili vsi športniki zelo navdušeni.

Rezultati dirk so bili sledeči:

Kategorija turni motorji do 250 ccm.

3 krogi:
1. Caval. Radovan, Ljedinstvo (Sušak) 9,13/1,5, 3,04/4,10, 42,169; 2. Šepić Ivan,

Jed., Sušak, 9,17/3,5, 3,05/8,10, 41,836;
3. Lazlo A., Opatija, 9,18 3,06, 41,806.
Kategorija do 1200 ccm, turni motorji — 4 krogi:

1. Stefe Matevž, Ajdovščina, 9,00/4,5, 2,15/1,5, 57,514; 2. Suban Alojz, Ajdovščina, 10,04 2,31, 51,496; 3. Dobrila Ivan, Sušak, 10,24/4,5, 2,36/2,10, 49,782.

Kategorija do 250 ccm, športni motorji — 3 krogi:

1. Primc Stane, Ilirska Bistrica, 8,01, 2,40/3,10, 48,498; 2. Vrtovšek Franc, Reka, 8,05/8,10, 2,41/9,10, 48,019; 3. Tomadin Ric., Reka, 8,29/6,10, 2,49/6,10, 45,831.

Kategorija do 500 ccm, športni motorji — 5 krogov:

1. Stefe Matevž, Ajdovščina, 11,14/3,5, 2,14/8,10, 57,634; 2. Tomšič Viko, Ilirska Bistrica 11,49, 2,21/8,10, 54,837; 3. Carlevaris Carlo.

Kategorija 1000 ccm, športni motorji — 5 krogov:

1. Kovačič Drago, Dolina pri Trstu, 10,30, 2,06, 61,714; 2. Klic Adolf, Reka, 11,05/5,10, 2,13/5,10, 58,422; 3. Stefe Matevž, Ajdovščina (izven konkurence).

Kategorija prikolice — 2 krogi:

1. Baborsky Evgen, Reka, 5,07/8,10, 2,33/6,10, 50,526; 2. Lombardi M., Reka, 5,10/2,10, 2,35/1,0, 50,135; 3. Kneffitz Anton, Reka, 5,20, 2,40, 48,216.

(Prva številka — čas vožnje, druga — srednji čas enega kroga, tretja — hitrost v kilometrih.)

Najboljši čas dneva za en krog je dosegel Kovačič Drago iz Doline pri Trstu in je zaradi tega odnesel pokal, dva venca in dve diplomi.

Želim, da bi tovrstne prireditve postale redne in da se že sedaj postavijo oz. izvolijo odbori, ki bi skrbeli za trajno vzdrževanje ceste ter shranil inventar, tako da bi postala prihodnja dirka res velika športna prireditev. Za zdaj pa so Bistričani res lahko ponosni na tako dobro uspeho dirko.

in osnovne šole. Razstavilo je 22 šol v okraju.

Razstava je v gimnazijskem poslopju. Osnovne šole so napolnile 2 sobi in hodnik, gimnazija pa eno sobo. Vsaka šola je prispevala k razstavi le nekaj najboljših del, stenčase in nekaj ročnih izdelkov.

Novost za večino obiskovalcev razstave pa so grafiki, ki nam nazorno pokažejo resnično sliko šolskega življenja. Šole so pokazale precej originalnosti. Vsaka je dala kaj posebnega. V zadnji sobi na steni ob vratih, kjer ima svoj kotiček Juršec, vidimo naslovno stran mladinske knjige »Tako je bilo naše trpljenje, ki jo je izdelala učenka Olga Glažer iz II. razreda osnovne šole iz Jurca. Takoj pri vratih pa ponuja isto knjigo tov. Stefka. Prav za prav je ni treba ponujati. Ljudem se cena 55 lir ne zdi velika in jo pridno kupujejo. Bati se je namreč, da ne poide, ker je naklada omejena. To je delo naših najmlajših in nam živo prikazuje njihova čustva med osvobodilno borbo. Zanimiv je zgodovinski trak, ki ga je izdelal tov. Pečar Zdenko, učitelj na Ubeljskem. Na traku so zabeleženi vsi važnejši dogodki od napada Italije na Jugoslavijo, do dneva osvoboditve. Prav tako vzbujajo veliko pozornost zemljevid Slovenije z našimi narodnostnimi mejami. To je delo študentske učiteljice Makarovičeve, ki je izdelala tudi vse napise za razstavo.

Stene na hodniku pa so obili s Stenčasi. So pestri in različni. Največ nam prikazujejo v sliki in besedi naše odlične moške, spominske dneve in važnejše dogodke iz našega domačega življenja. V njih kažejo gnev do fašizma in ljubezen do domovine, do ljubljene voditelja tov. Tita in do rodne grude.

Žalostno stran našega šolskega življenja pa nam predočajo grafiki o izostankih pri šolskem obisku. Tu vidimo, da znaša število zamud okrog 20%, to je petino šolskih dni.

Ta nedostatek pa je že v bodočem šolskem letu treba, ako že ne odpraviti, pa vsaj znižati na minimum. To je v prvi vrsti skrb staršev. Tudi v tem naj pokažejo ljubezen do naše šole.

V sobi, kjer razstavlja gimnazija, je nekaj Stenčarov, šolskih nalog, rib in pa prav lepih oljnatih posnetkov. Zelo pa so slikoviti in lepo izdelani grafiki, ki nam prikazujejo naše dijake po uspehu, starosti, zdravju, spolu, po poklicu staršev. — To je izdelal prof. Janež. Škoda je le, da jih večina obiskovalcev le malo razume.

V splošnem je treba priznati, da je razstava lepo aranzirana in že na prvi pogled prija očem. K temu je veliko pomagalo domače učiteljstvo in ono z bližnjih šol. Tov. nadzornik Lilija je sam osebno vodil in pomagal pri ureditvi. Obiskovalcem so bile dane vprašalne pole o vtisih z razstave.

Razstava je bila odprta do 14. t. m.

★

Ob zaključku pionirskega voditelja. tečaja v Cerknem

Od 6. do 13. julija t. l. se je vršil v Dijaškem domu v Cerknem tečaj za voditelje pionirske organizacije.

Vsega priznanja vredna je bila zamisel okrožnega odbora ZAMJK v Ajdovščini, da je organiziral ta politično-pedagoški tečaj, ki se ga je udeležilo 24 mladink in mladencev skoraj iz vseh krajev cone B.

Tečajni program, ki si ga je zadalo vodstvo mladinskih organizacij, je zasedel v celoti nadse važne probleme politične, moralne, psihološke, telesne in organizacijske vzgoje naših pionirjev in pionirk. Kot dopolnilo k omenjenemu programu so tečajniki dobili nekaj osnovnih teoretično-praktičnih navodil za poučevanje glasbe in petja; deležni so bili tudi pouka slovensčine.

Pestrost programa in skrb za čim boljše realiziranje istega jasno kaže, da je namen naše ljudske oblasti vzgojiti mladino v napredne, delavne in disciplinirane državljane. Da bi se izognili veliki rani polovičarstva, je treba prijeti za delo ob prvih korakih, ki jih naši najmlajši usmerjajo v življenje. V vsem tem je temeljna razlika med bivšo usmerjenostjo mladinske laživžgoje fašizma in med jedrnatno človečansko vzgojo mladine po smernicah OF. Mladina je najlahtnejši biser naroda, zato mora biti vsa njena prekipeljavost življenjska sila strnjena v idealu žrtvovanja samega sebe za skupnost. Narodu, ki bo imel tako mladino, se ni bati za bodočnost. Taka mora biti Titova mladina.

Ker so udeleženci tečaja v kratko odmerjenem času zastavili vse sile, da bi si pridobili čim več potrebnega znanja, jim je vodstvo tečaja izdalo pismeno priznanje.

Okrožnemu OZAMJK in vsem predavateljem na tečaju se ljudstvo iskreno zahvaljuje za dalekovidno in požrtvovalno delo.

Kogoj Oskar.

Kako mladina Vipavskega okraja izpolnjuje svoje obveze v Titovem tekmovalstvu

V Ozeljanu je štiriletna vojna najbolj prizadela tovariša Rjavca Adolfa, kateri je izgubil očeta, mater in sestro, vse imetje pa mu je bilo uničeno in oropano. Zavedajoč se, kako veliko skrb ima tov. Rjavce glede vprašanja delovne moči pri košnji, se je dne 23. junija zbralo šest mladincev z namenom, da mu pomagajo kositi. Ob tretji uri zjutraj so se odpravili s kosami na ramah ter so do desete ure pokosili en hektar travnika. S tem svojim delom so prihranili tov. Rjavcu tako dragocen čas, razbremenili so ga skrbi, kdo mu bo kosil, ter mu odvzeli stroške, ki bi jih imel, ako bi moral najeti delovno moč za kosnjo, ki so jo z veseljem opravili ozeljski mladinci.

Mladinci iz Batuj se tov. Koron Petru, ki je izgubil v narodno-osvobodilni borbi dva sina, opravili skupno 85 ur kosnje ter mu pokosili nad 45 stotov trave. Tudi mladinke niso zaostajale za njimi. Med tem časom, ko so mladinci kosili, so one naredile 23 ur, in sicer so pomagale pri žetvi žita in spravljaju sena. Poleg tega so v 144 urah oprale in zašile 380 kosov perila naši vojski. Obnovitveni zadrugi so dali na razpolago 20 kub. metrov gramoza, ki so ga izkopali v 122 urah. Pri tem delu je sodelovalo 14 mladincev in 8 mladink.

V vasi Cesta je 25 mladincev. Dne 5. julija se je na Cesti glasila pesem. Mladinci in mladinke so prihajali na skupni sestanek. Udeležili so se ga vsi. Na tem sestanku so si postavili tajništvo

in utrdili mladinsko organizacijo. Tudi na delovno četo niso pozabili. Postavili so si štab ter se isti večer sklenili, kako in kdaj bodo pričeli z udarniškim delom.

Leta 1944. jim je okupator požgal 56 hiš. Ostale so samo tri in še te neuporabne. Takoj po osvoboditvi je pričela mladina s čiščenjem ruševin, vendar ni dosegla pravega uspeha, ker ni delala organizirano. Dne 8. julija pa se je zbrala na Cesti delovna četa. Porazdelila se je po porušeni hišah ter pričela s čiščenjem in pripravljanjem materiala za obnovo. Na tem delu je bilo 18 mladincev, ki so delali od 4 do 8 ure zjutraj. Vlado je prav mladinsko razpoloženje. Zvenketanju lopat se je pridružila pesem — udarna pesem mladine. Na najvišji stavbi pa je vihrala zastava s petokrako zvezdo. Čas jim je v delu in pesmi hitro minil. Ob deseti uri so že bili v Ajdovščini na protestnem zborovanju, kjer so tudi oni pokazali, da se ne strinjajo s krivičnimi predlogi za določitev naših meja, ki so bili postavljeni v Parizu.

Na skupnem sestanku Predmeja, Dol. Otlisa se je mladina poleg obnove skoraj do tal porušene vasi spomnila tudi grobov naših padlih. V tekmovalnem duhu bo okrasila vse grobove onih mladencev in mladenk, ki leže raztreseni po naših hribih, koder so se borili za svobodo rodne zemlje, ki jim je bila draga, in za katero so žrtvovali svoja mlada življenja.

Vipavski pionirji svoji mladini

Naši najmlajši, naši mali pionirji so se premajhni, da bi se mogli udeleževati pri delovnih akcijah, kot je n. pr. obnova Lokve. Toda tudi oni bi radi nekaj doprinesli, tudi oni bi radi pomagali pri tem delu. Stalno mislijo na svoje starejše in požrtvovalne brate-udarnike.

V tej veliki želji, da pomagajo, so na svojem sestanku na Planini sklenili, da bodo izvedli nabiralno akcijo živeža za delovno mladino v Lokvah. Odsli so takoj na delo in nabrali: veliko zelenjave in sadja, 26 jaje, 4 kg moke, 5 kg fižola. Izvolili so delegacijo, ki naj bi nabrali živež ponesla

na Okrožni odbor mladine v Ajdovščini.

Dne 15. julija je prišlo v Ajdovščino 6 pionirjev. Vsak je nosil na hrbtu veliko košaro. S takim bremenom so hodili eno uro, vendar niso bili utrujeni. Obrazi so jim žareli, ko so povedali, da so prinesli hrano za udarnike na Lokvah. Najmlajši izmed njih pa je dejal: »Videl sem v »Primorskem borbi« sliko tovariša, kako stoji na visokem zidu in ruši slabo opoko. Ko sem vprašal sestro, kdo je to, mi je pojasnila, da je to udarnik. Tudi jaz bi rad bil udarnik, toda sedaj sem še premajhen, ko pa dorastem, bom prav gotovo.«

Mladina iz tovarne vezanih plošč v Št. Petru na Krasu

Zelo redko se sliši imenovati, še manj pa pisati o mladini iz naše tovarne, čeprav smo se tudi mi že marsikdaj izkazali pri delu v tovarni in izven nje. Krivda je naša, ker smo v svoji skromnosti dostikrat nepravilno ocenjevali storjeno delo, ker smo dostikrat molčali in zamolčali pri tem tisto, kar je nujno potrebno, da gre danes ne samo od vasi do vasi našega kraja, ampak po vsej domovini in še dalje, preko njenih meja, da naša misel in delo spodbudi še sosedne mladince.

Sklenili smo odslej naprej vsako najmanjše delo priobčiti v časopisu »Novi čas«.

Mnogi danes kaj radi pozabljajo na naše podeželske vasice, kjer so borci — partizani, mladi kurirji za časa NOB na svojih težkih nevarnih pohodih dobivali veliko pomoč. Mi mladinci iz tovarne pa se vedno spominjamo teh in takih vasp. Pogostokrat pa nam prihaja na misel od fašističnega nasilja požgana vasica Volče. Prav zato je danes, 14. julija 1946 naša delovna četa z 21 prostovoljci že v tretjič prihitela na pomoč tem vasičanom, da čimprej izgine sramotna sled 2000-letne rimske kulture. Obvestili smo jih o tem že vnaprej, oni pa so nam pripravili delo: 2 požgani stavbi,

hišo in hlev. Zrelo žito in suho seno pa je klicalo pridnih rok 3 grablčev in 2 žanjic.

Opoldne je delo prekinil dež. Zbrali smo se v zasilno pokriti lopi, kjer smo v študijskem sestanku študirali »Veliko pobudo«. Pridružilo se nam je par vaspčanov, med njimi tudi 79-letni starček, ki je nad našim izprnjo porabljenim časom dejal: Ko sem bil jaz mlad, smo ob nedeljah popivali po gostilnah in se na koncu končev še stekli. Sedaj pa je vse drugače in pravilneje.

Ko je prenehal dež, smo ponovno pristopili h gramozu in kamenju. Uspeh je bil sledeč: Iz ruševin smo odstranili 16 m³ kamenja, katerega se bo porabilo pri zidanju, 13 in pol m³ ruševin, 7 ur pospravljanja sena in 18 ur pri žetvi. — Skupaj 105 delovnih ur.

Z zadovoljstvom nam storjenim delom smo sklenili, da ne ostanemo pri tem, temveč gremo naprej do popolne obnove naše domovine.

Vse matere in očetje, ki ne dovolijo mladini prostovoljnega dela, naj obiščejo take vasi kot je vasica Volče, pa ne bo vsakovrstnih pripomb, če v nedeljo je greh delati itd.

Mladina iz Št. Petra

Mi, mladina ajdovske gimnazije, gremo na delo

Končali smo pouk a naše delo s tem že ni končano. Končali smo borbo z okupatorjem, a borba na gospodarskem polju še ni končana. Naši bratje v coni A še niso rešeni, naši domovi še niso zgrajeni, naša domovina še ni v popolnem stanju. Vse to nam danes — po končanem pouku stoji pred očmi.

Šolsko leto smo zaključili s kulturno prireditvijo in mladinsko konferenco. — Na tej konferenci je bila navzoča tovarišica Cvetka iz Okrajnega odbora mladine, katere nam je prikazala položaj in naloge srednješolske mladine. Razvil se je živahen razgovor z zaključkom, da se udeležimo akcije za obnovo Lokve-Cepovana. Mnogi so že pripravljeni za to delo. Nekaterim mladincem pa starši ne dovolijo, da bi odsli na delo, zato gledajo na druge z žalostjo, skoro z zavistjo, ker sami niso zraven. Ape-lirajmo na starše, kateri morda zaradi družinskih razmer ovirajo udeležbo, da dovolijo mladini razvoj v organizaciji in skupnem delu.

S konference smo se vračali dobro razpoloženi in veseli, da se čez par dni zopet vidimo in to na Lokvah, v skupnem delu za obnovo naše domovine.

Dne 8. julija se je mladina našega okraja zbrala v Ajdovščini, da bo odšla na obnovo Lokve-Cepovana. Mladina iz vseh vasi se je združila v četo ter postavila tudi štab čete. Na trgu so se med smehom in šalami naložili na kamion. Mladinci so zapeli, nekdo jih je spremljal na harmoniko in tako so se odpravili. Med temi mladinci je bil tudi Hermanček iz Lokvca. On se je že udeležil dela v Lokvah, vendar je šel sedaj zopet.

Delovni četi v Lokve je mladina iz Budanj že poslala sadje, mladina iz Črnc na zelenjavo.

Iste dne je odšlo 12 mladincev iz našega okraja na graditev ceste Ljubljana-Postojna, kajti tudi oni hočejo s svojimi močmi prispevati k graditvi moderne avtomobilske ceste.

Prestranski viadukt obnavljamo

Malo pred koncem vojne so zavezniška letala z bombnim napadom porušila važen železniški viadukt v Prestranku in s tem prekinila za okupatorja življenjsko važno progo Ljubljana-Trst. Takoj po osvoboditvi so z velikim delovnim elanom napravili zasilni most za enotirni promet v razmeroma kratkem času kljub pomanjkanju materiala in orodja.

Promet se je s Trstom od dneva do dneva povečal in treba je bilo misliti, da se napravi dokončni viadukt za dvotirno progo. Pristopili so k delu, ki je pa zaradi pomanjkanja delovnih moči počasi napredovalo. Zato so delavci in nameščenci, združeni v železniškem sindikatu in SIAU sklenili, da s prostovoljnim delom pripomorejo k čimprejšnji obnovitvi viadukta.

Dne 18. junija se je dela udeležilo 78 nameščencev s postaje Postojna, ki

so v 495 delovnih urah s štirih železniških vozov razložili 35 m³ naložili na šest žel. voz 60 m³ in prepeljali na 25 vozičkah 18 m³ materiala. Naslednji teden se je udeležilo tega dela kljub slabemu deževnemu vremenu 34 železničarjev, ki so v 102 delovnih urah razložili s štirih voz 48 m³ in premetali 10 m³ materiala. Dela se udeležujejo tudi železničarji Št. Petra na Krasu, Prestranka in Divače.

Murovec Avguštna, Kal. je 30. junija na poti v Gorico pod Prevalo izgubila denarnico s 1000 italijanskimi lirami in osebno izkaznico za potovanje v cono A št. 1779. — Pošten najditelj naj navedene stvari vrne proti odškodnini na naslov Murovec Avguštna oz. na JNOO v Grgarju. — Istočasno se navedena izkaznica proglašajo za neveljavno.

Nogometno prvenstvo v vzhodnoprimerorskem okrožju

V vzhodnem priorskem okrožju se je pričelo nogometno prvenstvo, kjer sodelujejo štiri moštva fizikturnih društev Postojna, Ajdovščina, Tolmin in Idrija. Prvo kolo se je pričelo že v nedeljo, 7. julija, kjer je bila odigrana tekma FD Tolmin : FD Ajdovščina 2:1 (1:1).

V nedeljo se je pričelo drugo kolo, in sicer sta bili odigrani dve tekmi v Idriji: FD Idrija : FD Ajdovščina 0:4 (0:2). — Začetni udarec je imela FD Idrija. Igra se je prenašala s polja v polje, dokler ni prevzelo iniciative FD Ajdovščina, ki je prišlo po 20 minutih v vodstvo. Tekma se je nadaljevala v borbenem duhu prvenstva, vendar je imelo igro v rokah FD Ajdovščina, ki je zaključilo prvi polčas z rezultatom 2:0. V drugem polčasu se je takoj opazilo, da domačini ne bodo mogli popraviti rezultata, ker se je pri njih opazila utrujenost. Ajdovci tudi v drugem polčasu niso bili neaktivni in so

končali tekmo z rezultatom 4:0. Sodil je dobro tov. Strehovec Ivan iz Ajdovščine.

FD Tolmin : FD Postojna 0:4. — V Tolminu je bila odigrana tekma med omenjenima društvoma, kjer je bila borba, kljub visokemu porazu FD Tolmina, ves čas poteka zelo razvneto. Obe društvi sta prikazali tehnično lep nogomet, vendar se je opazilo, da FD Tolmin ni imel strelcev, ki bi lahko zmanjšali visoki rezultat. Opazilo se je tudi, da ima FD Postojna že precej treninga in je povezanost med igralci zelo dobra. Vsekakor je že po prvih tekmah sodeč FD Postojna siguran favorit za prvaka Slovenskega Primorja.

Stanje tabele:

1. FD Postojna	1	1	0	0	4:0	2
2. FD Ajdovščina	2	1	0	1	5:2	2
3. FD Tolmin	2	1	0	1	2:5	2
4. FD Idrija	1	0	0	1	0:4	0

Jugoslavija - prvak v telovadbi na Balkanskem prvenstvu

Na stadionu Junaka v Sofiji so bila zaključena tekmovanja za balkansko prvenstvo. Tekem so se udeležili Jugoslavija, Bolgarija, Rumunija in Albanija. Prvenstvo v telovadbi moških in ženskih oddelkov si je osvojila Jugoslavija z 605,30 točkami, drugo mesto Bolgarija 590,85 točk, tretje mesto Rumunija 542 točk, četrto mesto Albanija 274 točk.

Izmed moških posamezno je dosegel prvo mesto Bolgar Mircev, drugo mesto Jugoslovan Stevan Belčić. Izmed telovadk je dosegla prvo mesto Marija Pop Rumunija, drugo mesto Basletić Dragica (Jugoslavija).

Odlične uspehe je dosegla Jugoslavija tudi v streljanju, kjer si je prav tako osvojila prvo mesto.

21. julij — praznik sovjetskih fizikulturnikov

21. julija bodo v Sovjetski zvezi praznovali Vsevezni fizikulturni dan, praznik vsega sovjetskega ljudstva, borbeni pregled fizikulturnega pokreta, obračun ustvarjanja sovjetskih fizikulturnikov, pred boljševiško partijo, vlado in generalisimom Stalinom.

Vsevezni komitet za fizikulturo je v zvezi s pripravami za fizikulturni dan predlagal vsem fizikulturnim organizacijam, naj proslavijo ta praznik v znamenju odločnega izboljšanja dela fizikulturnih organizacij, povečanja fizikulturne in športne propagande in agitacije med sovjetskimi ljudstvom, množične pritegnitve

delavcev mest in vasi, študentov in otrok v sistematično fizikulturo, okrepitev obstoječih fizikulturnih društev in ustanavljanja novih. Vsevezni komitet je zahteval odločno izboljšanje teoretičnega in praktičnega dela, napredek umetnosti fizikulturnikov, udeležbo večine fizikulturnih društev v tekmovanju, da bi se na ta način odkrili novi nadarjeni športniki.

Za vsakega sovjetskega lahkotleta in kolezarja, strelca in telovadca, plavalca in veslača, motorista in jadralca bo posebna čast, da na ta dan doseže velike uspehe in nove rekorde.

Razstava naše šole v prvem letu svobode

Dne 29. junija so naše šole zaključile svoje delo in podale ljudstvu obračun uspehov in neuspehov v šolskem letu 1945—1946. V dokaz tega dela so vse šole razen par izjem priredile razstave vseh šolskih izdelkov in slovesno zaključile šolsko leto. Na vseh šolah so bile prireditve z izbranim programom in z objavo uspehov. Obisk je bil kar zadovoljiv in je v zadovoljstvo prirediteljev prinesel več kot samo za kritje stroškov. Še boljši pa je bil moralni uspeh. Po poročilih, ki prihajajo iz vasi, se je ljud-

stvo pohvalno izrazilo o šolskem delu. Naša šola, ki je v 25. letih fašističnega nasilja popolnoma razpadla, je že v prvem letu svobode pokazala presenetljive uspehe. To se posebno lahko opazi pri slovenskih šolskih nalogah, kjer so učenci pokazali, da kar dobro obvladajo svoj materinski jezik. Zdi se mi, da v tem oziru ne zaostajajo za učenci v Sloveniji. Gojili so nareke in spise. Da to niso prazne besede, je pokazala okrajna razstava, ki je bila odprta 7. julija dopoldne. Razstavilo so skupno gimnazijsko